

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

LEONID PARFJONOV A JEHO TELEVIZNÍ POŘAD

NAMEDNI 1961 – 1991. NAŠA ERA

LEONID PARFJONOV AND HIS TELEVISION SERIES

NAMEDNI 1961 – 1991. NASHA ERA

VYPRACOVALA: Lenka Schramková

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Jekatěrina Mikešová, Ph.D

2017

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, 10. 4. 2017

.....

Lenka Schramková

Ráda bych poděkovala Mgr. Jekatěrině Mikešové, Ph.D za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce. Děkuji také Aleně Michajlovové za rady a pomoc při získání cenných informací a Ing. Barboře Hourové a Bc. Petru Schramkovi za pomoc s tvorbou titulků.

OBSAH

1 Úvod.....	4
2 Biografie Leonida Parfjonova.....	7
2.1 Soukromý život a počátky kariéry.....	7
2.2 Kariéra mezi lety 1993 - 2004.....	11
2.3 Od roku 2004 po současnost.....	16
2.4 Osobitost a přínos Leonida Parfjonova.....	20
3 Pořad Namedni 1961-1991. Naše doba.....	23
3.1 Historie pořadu.....	23
3.2 Struktura pořadu.....	23
3.3 Knihy Namedni.....	25
3.4 Podobné pořady v Rusku a v ČR.....	26
3.5 Přínos pořadu, jeho využití ve výuce dějepisu.....	27
4 Komentář k překladu.....	29
4.1 Úvodní část.....	30
4.2 Andrej Sacharov.....	33
4.3 Olympiáda v Moskvě.....	35
4.4 Ekonomika Sovětského svazu na přelomu 70. a 80. let.....	39
4.5 Baba Jaga je proti!.....	40
4.6 Pepsi Cola v Sovětském svazu.....	41
4.7 Smrt Vladimira Vysockého.....	42
4.8 Válka v Afghánistánu.....	45
4.9 Bytová situace v 70. letech.....	48
4.10 Vražda Johna Lennona.....	50
4.11 Závěrečná část.....	50
4.12 Tvorba titulků.....	51
5 Závěr.....	52
6 Překlad.....	54
7 Resumé.....	68
8 Seznam literatury.....	72

9 Přílohy.....	82
9.1 Obal knihy «Намедни 1971 — 1980. Наша эра».....	82
9.2 Svolení k využití autorského obsahu.....	84

1 ÚVOD

Cílem této bakalářské práce je představit významného ruského novináře, moderátora a filmového režiséra Leonida Parfjonova. Objasnit jeho přínos pro ruskou žurnalistiku a televizní tvorbu od 90. let 20. století po současnost. V této práci bych také ráda představila Parfjonovův nejrozsáhlejší, nejznámější a pravděpodobně i nejméně významný projekt – *Namedni 1961 – 1991. Naše doba*. Tento televizní pořad se skládá ze 43 dílů po zhruba 45 minutách, každý díl zachycuje události jednoho roku od roku 1961 do roku 2003. Každý díl je kombinací dobových záběrů a komentářů moderátora, a zároveň autora projektu, Leonida Parfjonova a odborníků na dané téma. Jde tedy o zajímavé spojení dvou pohledů na jednu událost – jak ji viděli tvůrci reportáží v roce, kdy se událost odehrála, a jak ho vidí zástupci mladší generace s odstupem času (pořad vznikl od roku 1997 do roku 2003). Chtěla bych ukázat, v čem spočívá výjimečnost tohoto projektu a čím je přínosný. Důležitou součástí této práce je také vytvoření titulků k vybraným částem jednoho dílu. Pro tento účel jsem si vybrala díl zabývající se rokem 1980. Tento rok jsem si vybrala proto, že se v něm odehrálo mnoho událostí významných pro tehdejší Sovětský svaz i pro celý svět - například Letní olympijské hry v Moskvě, válka v Afghánistánu nebo smrt Vladimira Vysockého a Johna Lennona.

Bakalářská práce je rozdělena na 3 části. První se věnuje Leonidu Parfjonovi, jeho práci, tvorbě a přínosu ruské žurnalistice a televizní tvorbě. V druhé části se zaměřím na jedno jeho konkrétní dílo – pořad *Namedni 1961 – 1991. Naše doba*. Z něj jsem si vybrala díl o roce 1980 a na tomto příkladu chci ukázat, v čem je tento pořad specifický, čím se liší od ostatních podobných pořadů, čím obohatil ruskou porevoluční televizní tvorbu a poukázat na možnosti jeho využití ve výuce dějepisu. Třetí část je věnována vytvoření českých titulků k vybraným částem dílu o roce 1980, protože si myslím, že tento pořad by mohl být zajímavý i pro české diváky. Starší diváci si při jeho sledování mohou zavzpomínat na události, které možná sami zažili nebo si je pamatují z tehdejších zpráv v médiích. Ti mladší se mohou naopak zajímavou formou dozvědět o událostech nedávné minulosti. Pořad je také možné využít pro doplnění výuky dějepisu ve školách, což je další důvod pro vytvoření titulků, protože většina žáků základních škol a studentů středních škol neovládá ruský jazyk na takové úrovni, aby byli schopni

sledovat pořad bez českých titulků. Pro české diváky je na pořadu zajímavé to, že se jedná o ruský pohled na historické momenty, které se vzhledem k úzkým vztahům Česka a SSSR v minulosti často týkaly i Čechů. Pořadů, které by nabízely ruský porevoluční pohled na události sovětského období, v českých televizích opravdu mnoho nenajdeme.

Ačkoli je Leonid Parfjonov v Rusku známá osobnost, je často zván do různých televizních pořadů, a je považován za odborníka na žurnalistiku, otázky svobody slova v Rusku, politiku a události sovětské éry, v Čechách je v podstatě téměř neznámý. Kromě pár článků v tisku, ve kterých je vždy zmiňován pouze v souvislosti s ruskou protivládní opozicí a kritikou omezování svobody slova v Rusku, se o něm v českých médiích moc nemluví. Ani jeho pořad *Namedni 1961 – 1991. Naše doba.*, ani jeho knižní podoba, ani Parfjonovovy další filmy a pořady, nebyly do češtiny přeloženy. S tím souvisí i to, že se mi nepodařilo nalézt žádnou českou literaturu o Leonidu Parfjonovovi a jeho tvorbě. Ovšem s ruskou literaturou to není o moc lepší. To je podle mého názoru způsobeno tím, že Parfjonov je současná osobnost, nebyl tedy ještě dostatek času pro zpracování literatury na toto téma, dalším důvodem může být to, že Parfjonov je považován za jednoho z představitelů opozice, a to především pro svou kritiku omezování svobody slova a celkově politické situace v Rusku. Vydání takové knihy by tedy nebylo při současné politické situaci v Rusku příliš žádoucí. Z těchto důvodů budu ve své bakalářské práci využívat především elektronické zdroje – internetové články, rozhovory s Leonidem Parfjonovem, videozáznamy pořadů, na nichž se Leonid Parfjonov podílel nebo v nich účinkoval, a samozřejmě pořad *Namedni 1961 – 1991. Naše doba.* – jeho televizní i knižní podobu. Knižní zdroje budu využívat především jako oporu při tvorbě českých titulků a v části, kde se budu věnovat přímo pořadu *Namedni 1961 – 1991. Naše doba.*, v něm zachyceným historickým událostem roku 1980 a analýze překladu.

2 BIOGRAFIE LEONIDA PARFJONOVA

V následující kapitole bych chtěla představit významného ruského novináře, televizního moderátora a autora mnoha dokumentárních filmů, především s historickou tematikou, Leonida Parfjonova. První část je věnována jeho soukromému životu, studiu a začátkům jeho novinářské a televizní kariéry. V druhé části bych chtěla představit jeho práci, díla a projekty, jejichž je autorem a na kterých se podílel. Ovšem jeho pořadu *Namedni 1961 – 1991. Naše doba* (Намедни 1961-1991. Наша эра), který mu přinesl největší popularitu a na kterém pracoval několik let, se budu podrobněji věnovat v samostatné kapitole. V další části se chci zmínit o projektech, na kterých v posledních několika letech pracoval a objasnit, proč už se nevěnuje aktuální publicistice, ikdyž je mnohými považován za symbol ruské nezávislé žurnalistiky a čím se v současnosti zabývá. V závěrečné části této kapitoly bych chtěla vysvětlit, v čem spočívá Parfjonovova originalita a popularita a čím přispěl ruské kultuře, žurnalistice a kinematografii.

2.1 SOUKROMÝ ŽIVOT A POČÁTKY KARIÉRY

Leonid Parfjonov o svém soukromí nerad mluví. To potvrdil i v pořadu *Sto otázek pro dospělého* (Сто вопросов к взрослому). Už na začátku pořadu, když měl minutu na to, aby řekl to nejdůležitější o sobě, se o rodině vůbec nezmiňoval a mluvil pouze o své práci. Na konci těchto 60 sekund řekl: „Vyprávět o něčem kromě práce je pro mě vždy nezajímavé, protože si myslím, že hlavní náplní mého života je práce.“¹ V tomto pořadu mu děti, sedící v hledišti, mohly pokládat otázky, a hned druhá otázka se týkala jeho manželky a dětí. Parfjonov na to odpověděl, že vzhledem k tomu, že jeho práce je veřejná, striktně ji odděluje od soukromí. I když vidí sebe v televizi, mluví o sobě ve třetí osobě. V průběhu pořadu se ale dětští diváci v dotazech k tématu rodiny ještě několikrát vrátili. Mohli jsme se tak dozvědět, že jejich děti, starší syn a mladší dcera, už

1 Леонид Парфенов в программе «Сто вопросов к взрослому». In: Youtube [online]. Zveřejněno 22. 06. 2014, natočeno 2009 [vid. 2016-12-20]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=qOfAubkWULM> (překlad vlastní)

s Parfjonovem a jeho ženou nebydlí, ale obě studují v zahraničí.² Ani na oficiálních internetových stránkách se o Leonidu Parfjonovovi nedozvíme mnoho informací z osobního života. Zjistíme tu ale základní informace o jeho místu narození, studiu a především o jeho práci.

Leonid Gennadievič Parfjonov se narodil 26. ledna 1960 ve městě Čerepovec ve Vologodské oblasti.³ Sám k tomu uvedl: „Narodil jsem se ve Vologodské oblasti, pro mě je to velmi důležité, protože charakter Rusů ze severu, to je něco jiného, alespoň mě to tak vždycky připadalo.“⁴

Jeho rodiče Alvina Andrejevna a Gennadij Viktorovič Parfjonovovi oba pocházejí z Vologodské oblasti. Parfjonov má ještě mladšího bratra Vladimira, který je podnikatelem.⁵ Parfjonov vystudoval žurnalistiku na Leningradské univerzitě Ždanova, sám ale toto vzdělání nepovažuje za příliš kvalitní a užitečné pro svou profesi. „Mám sovětské vysokoškolské humanitní vzdělání. To znamená žádné. (...) Vystudoval jsem na fakultě žurnalistiky, na univerzitě, která teď už není ani Řádu Lenina, ani Řádu rudého praporu práce, ani Leningradská, ani Ždanova. Tak co tam z toho všeho vlastně zůstalo? Takže vlastně nemám žádné vzdělání.“⁶ „Velmi lituji toho, a možná to může být částečně zbabělost, že jsem nezískal další vzdělání. Mnohokrát jsem si to kladl za cíl, ale proto, abych přerušil práci a odjel studovat, bylo třeba překonat mnoho různých překážek. (...) Toho, že nemám dobré vzdělání vždycky lituju.“⁷ Podle Parfjonovových slov se na univerzitě vyučovaly pouze samé nepotřebné předměty, které nemohly studenty nijak nasměrovat k jejich budoucí profesi, například Dějiny KSSS, Marxisticko-leninistická teorie tisku a podobně. Takovéto předměty mu nijak v jeho budoucí profesi nepomohly, naopak mu na vysoké škole chyběla kvalitní výuka světových dějin nebo světové

2 tamtéž

3 Биография. In: *Oficiální stránky Leonida Parfjonova* [online]. Leonid Parfjonov, ©2008-2012 [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://leonidparfenov.ru/biografiya/>

4 Леонид Парфенов в программе «Сто вопросов к взрослому». In: Youtube [online]. Zveřejněno 22. 06. 2014, natočeno 2009 [vid. 2016-12-20]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=qOfAubkWULM> (překlad vlastní)

5 Леонид Парфенов. In: *Моя родословная*. TV, Первый канал, 05. 02. 2011 [vid. 2016-12-26]. Dostupný z: <http://www.1tv.ru/shows/moya-rodoslovnaya/vypuski/leonid-parfenov>

6 Леонид Парфенов - о себе. In: Youtube [online]. Zveřejněno 01. 02. 2014 [vid. 2016-12-20]. Kanál uživatele Namedni. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=RMKRFJtu4j4> (překlad vlastní)

7 Леонид Парфенов в программе «Сто вопросов к взрослому». In: Youtube [online]. Zveřejněno 22. 06. 2014, natočeno 2009 [vid. 2016-12-20]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=qOfAubkWULM> (překlad vlastní)

literatury a také výuka alespoň jednoho cizího jazyka.⁸ Parfjonov doslova řekl: „Sám život, události, zkušenosti, práce, cestování, setkání – všechno člověka ovlivňuje, co ho ale určitě neovlivňuje a neformuje ho jsou Dějiny KSSS, Marxisticko-leninistická teorie tisku, Vědecký ateismus, Kritika buržoázní filozofie, Politická ekonomie socialismu a podobně.“⁹

Věrný tomuto svému přesvědčení, že pouze vystudovat vysokou školu nestačí pro to, aby se stal dobrým novinářem, začal pracovat už při studiu. Když v roce 1982 končil univerzitu, tiskly se už jeho články v nejvýznamnějším tisku SSSR, například v novinách a časopisech Pravda (Правда), Ogoňok (Огонёк), Moskovskie novosti (Московские новости). Rok po získání diplomu začal Parfjonov pracovat v televizi, na Vologodském oblastním kanálu. Postupně se jeho televizní kariéra rozvíjela, moderoval a spolupřipravoval zajímavé pořady a dělal rozhovory. Později odešel pracovat na stanici Centrální kanál (Центральный канал), kde začínal v redakci pro mládež. Stal se redaktorem pořadu *Svět a mládež* (Мир и молодежь).¹⁰ V roce 1988 začal pracovat na stanici Autorská televize (Авторское телевидение), kde se později začal vysílat jeho projekt *Namedni*, který odstartoval jeho kariéru.¹¹

Svůj první film *Děti XX. sjezdu* (Дети XX. съезда) natočil v roce 1987 ve spolupráci s režisérem Andrejem Razbašem. Tento dokumentární film se zabývá tématem generace takzvaných „šedesátníků“ a obdobím tání po slavném Chruščovově projevu *O kultu osobnosti a jeho důsledcích* proneseném na XX. sjezdu KSSS. V tomto třídílném dokumentárním filmu Parfjonov poprvé použil svůj typický styl, který můžeme vidět i v dalších jeho pořadech, včetně projektu *Namedni*, který Parfjonova nejvíce proslavil. Parfjonov, který připravoval scénář dokumentu *Děti XX. Sjezdu*, a zároveň ho moderoval, dané téma divákovi zprostředkovává tak, že střídá své vlastní komentáře s rozhovory, které vede s pamětníky dané události či daného období nebo s odborníky. Zároveň ukazuje dokumenty a filmové záběry, které něco vypovídají o dané události.¹²¹³

V roce 1987 se také oženil se svojí manželkou Jelenou Čekalovovou. Čekalovová

8 Леонид Парфенов - о себе. In: Youtube [online]. Zveřejněno 01. 02. 2014 [vid. 2016-12-20]. Kanál uživatele Namedni. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=RMKRFJtu4j4>

9 Леонид Парфенов - о себе. In: Youtube [online]. Zveřejněno 01. 02. 2014 [vid. 2016-12-20]. Kanál uživatele Namedni. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=RMKRFJtu4j4> (překlad vlastní)

10 Биография. In: *Oficiální stránky Leonida Parfjonova* [online]. Leonid Parfjonov, ©2008-2012 [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://leonidparfenov.ru/biografiya/>

11 tamtéž

je také novinářka, v době svatby psala články a kritiky pro deník Moskovskie novosti (Московские новости), brzy po svatbě ale odešla na mateřskou dovolenou a i poté zůstávala s dětmi doma. Když už byly děti starší, rozhodla se vrátit do zaměstnání. V současnosti pracuje jako moderátorka rubriky *Jíst s radostí* (Счастье есть) v rámci ranního vysílání na Prvním kanálu (Первый канал).¹⁴ Vydala již několik kuchařek a knih o vaření a jídle, například *První rok vdaná* (Первый год замужем, kterou napsala jako rady pro dvě Mášy – pro dceru a pro manželku svého syna Ivana) nebo *Kuchyně světa* (Мировая кухня) a *Jezte!* (Ешьте!) které napsala ve spolupráci se svojí kamarádkou Gelií Delerins a svým manželem Leonidem Parfjonovem.¹⁵ Spolupráci se svojí ženou si Leonid Parfjonov vyzkoušel už v roce 1990, kdy společně vydali knihu *Vrací nám náš portrét: Poznámky o televizním vysílání* (Нам возвращают наш портрет: Заметки о телевидении). Tato kniha je dnes součástí osnov předmětu Základy televizní žurnalistiky, který se povinně vyučuje na všech školách žurnalistiky.¹⁶

Rok 1990 byl však pro Parfjonova zlomový z jiného důvodu. V tomto roce se začal na stanici ATV (Авторское телевидение) poprvé vysílat jeho pořad *Namedni*, který si, jak sám říká, vymyslel proto, aby se mohl zabývat nesovětskou žurnalistikou.¹⁷ V roce 1991 Parfjonova poprvé stáhli z vysílání, sám to okomentoval slovy: „Poprvé mě odstranili z éteru – nesprávně jsem se vyjádřil k odchodu Ševarnadzeho z Ministerstva zahraničních věcí.“¹⁸ V zápětí dostal nabídku pracovat na Prvním kanále, kterou

12 PANIN, Pja. Елена Чекалова: Хорошую кухню — в спальный район. In: *Timeout Moskva* [online]. 2010 [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://www.timeout.ru/msk/feature/9175>

13 «Дети XX съезда» 1 серия. «Истоки». In: *Oficiální stránky Leonida Parfjonova* [online]. Leonid Parfjonov, ©2008-2012 [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://leonidparfenov.ru/deti-xx-sezda-1-seriya-istoki/>

14 GORDĚJEVA, Jana. Почему Леонид Парфёнов запретил супруге рожать. In: *Eg.ru* [online]. 2012 [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://www.eg.ru/daily/cadr/32505/>

15 Книги. In: *Oficiální stránky Jeleny Čekalovové* [online]. Jelena Čekalova, 2016, [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://chekalova.ru/books>

16 PANIN, Pja. Елена Чекалова: Хорошую кухню — в спальный район. In: *Timeout Moskva* [online]. 2010 [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://www.timeout.ru/msk/feature/9175>

17 NELSON, Anna. Поздравления с юбилеем принимает один из самых ярких российских журналистов — Леонид Парфенов. In: *Первый канал* [online]. 2010 [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2010/01/26/152127-pozdravleniya_s_yubileem_prinimaet_odin_iz_samyh_yarkih_rossiyskih_zhurnalistov_leonid_parfeno

18 NELSON, Anna. Поздравления с юбилеем принимает один из самых ярких российских журналистов — Леонид Парфенов. In: *Первый канал* [online]. 2010 [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2010/01/26/152127-pozdravleniya_s_yubileem_prinimaet_odin_iz_samyh_yarkih_rossiyskih_zhurnalistov_leonid_parfeno y (překlad vlastní)

samozřejmě přijal. Na Prvním kanále moderoval pořad *Věc* (Дело) a později vypracoval koncept pořadu *Portrét na pozadí* (Портрет на фоне).¹⁹ Tento pořad zároveň i moderoval. Šlo celkem o 10 dílů, každý z nich byl portrétem jedné osobnosti. V roce 1992 vznikaly televizní portréty politických činitelů, například gruzínského politika Džaby Joselianiho, prezidenta Kazachstánu Nursultana Nazarbajeva či viceprezidenta Ruské federace Alexandra Ruckého. V roce 1993 pak sérii doplnily díly věnované známým osobnostem jako je Alla Pugačevová nebo Bogdan Titomir.²⁰

2.2 KARIÉRA MEZI LETY 1993 - 2004

V roce 1993 přišel na NTV (HTB), kde připravoval a moderoval pořad *Namedni* (Намедни). Tehdy se ještě jednalo o souhrn nejzajímavějších událostí za uplynulý týden. Podtitulem byla slova: Nеполитические события прошедшей недели (Неполитические новости за неделю), z čehož je patrné, že se jednalo o informačně-analytický pořad, zaměřený především na aktuální kulturní události z Ruska i ze světa.²¹²² V roce 1994 Parfjonov využil možnosti vytvořit a moderovat novoroční pořad *NTV – novoroční vysílání* (HTB — новогоднее телевидение), za který dostal svoji první cenu ТЭФИ (ocenění, udělované od roku 1994 za úspěchy v oblasti televizní tvorby) v kategorii zábavný pořad.²³²⁴ Po tomto úspěchu připravoval spolu s Konstantinem Ernstem pro První kanál novoroční program pro následující dva roky – v letech 1995 a 1996 tak vznikly hudební pořady *Staré písně o tom důležitém* a *Staré písně o tom důležitém 2* (Старые песни о главном, Старые песни о главном 2). Pro velký úspěch později vzniklo i několik dalších dílů tohoto pořadu, Leonid Parfjonov se však podílel pouze na prvních dvou.²⁵

19 Биография. In: *Oficiální stránky Leonida Parfjonova* [online]. Leonid Parfjonov, ©2008-2012 [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://leonidparfenov.ru/biografiya/>

20 Портрет на фоне. In: *Vremya.tv* [online]. Первый канал, ©2000-2017 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.vremya.tv/announce/7961>

21 Мемория. Леонид Парфенов. In: *Polit.ru* [online]. Полит.ру, ©1998-2014 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://polit.ru/news/2017/01/26/parfenov/>

22 «Намедни» 20 лет. In: *Parfenovonline.ru* [online]. Parfenovonline.ru, 2016-04-05 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://parfenovonline.ru/504_namedni-20-let/

23 О премии. In: *Tefitv.ru* [online]. Комитет индустриальных телевизионных премий, ©2017 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://tefitv.ru/about/>

24 «Намедни» 20 лет. In: *Parfenovonline.ru* [online]. Parfenovonline.ru, 2016-04-05 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://parfenovonline.ru/504_namedni-20-let/

25 Лица первого канала: Леонид Парфенов. In: *Первый канал* [online]. Первый канал, ©1996-2017 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://tonight.1tv.ru/person/7025>

Šlo v podstatě o muzikál, na který Parfjonov v roce 2016 navázal hudebními vystoupeními pod názvem *Důležité písně o starém* (Главные песни о старом), ve kterých spolu se skupinou *Mejdeleh* (Мейделех) zpívá mírně zmodernizované písně, které byly populární v Rusku i ve světě v různých obdobích 20. století. Parfjonov zde svým způsobem navazuje na *Namedni*, ale tentokrát se snaží lidem historii přiblížovat a připomínat pomocí hudby, a protože je Parfjonov velmi všestranná osobnost mnoha talentů, podílí se na některých písních kromě slovního uvedení i svým zpěvem. I když koncerty nebyly primárně určeny pro televizní vysílání, mohli diváci záznam jednoho z nich sledovat poslední prosincový den roku 2016 na televizní stanici Dožd' (Дождь).²⁶

V roce 1997 se Leonid Parfjonov rozhodl změnit podobu a strukturu pořadu *Namedni*. Místo týdeníku zaměřeného na aktuální dění tak v letech 1997 – 2001 začal se svým týmem tvořit pořad *Namedni 1961 – 1991. Naše doba* (Намедни 1961-1991. Наша эра). Každý díl tohoto pořadu je věnován jednomu roku, počínaje rokem 1961. Tento projekt Leonida Parfjonova nejvíce proslavil a zároveň se jedná o jeho nejrozsáhlejší projekt. Uplatnily se v něm všechny Parfjonovovy dosavadní zkušenosti a vynikla specifika jeho práce. Proto budu tomuto pořadu věnovat samostatnou kapitolu. Pořad se stal velmi populárním, proto v dalších letech vznikaly i další díly, shrnující důležité události let 1992-2003. V roce 2008 také vyšel první ze zatím 7 dílů knihy, která doplňuje události zmiňované v televizním pořadu o další podrobnější informace a fotografie. Celý pořad také vyšel na DVD.

V roce 1998 se Parfjonov stal moderátorem první čistě ruské verze televizní hry *Pevnost Boyard*. Tento původně francouzský pořad z roku 1990 byl v 90. letech populární v mnoha zemích světa včetně Ruska. Již v roce 1992 se v Rusku vysílala původní verze s francouzskými soutěžícími, v roce 1998 byla natočena čistě ruská verze, v níž byli soutěžícími zaměstnanci televizní stanice NTV, kde se pořad také vysílal a jehož průvodcem se stal Leonid Parfjonov.²⁷

V roce 1999 vytvořil k dvoustému výročí narození Alexandra Sergejeviče Puškina

26 Премьера на Дожде. Концерт Леонида Парфенова и Арт-группы «Мейделех» «Главные песни о старом». In: Телеканал Дождь [online]. Телеканал Дождь, 31. 12. 2016 [vid. 2016-02-08]. Dostupný z: https://tvrain.ru/lite/teleshov/zhivaja_muzyka_na_dozhde/kontsert_parfenova-424707/

27 Леонид Парфенов был ведущим Форт Боярда. In: *Oficiální stránky Leonida Parfjonova* [online]. Leonid Parfjonov, ©2008-2012 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://leonidparfenov.ru/leonid-parfenov-byl-vedushhim-fort-boyarda/>

film *Živý Puškin* (Живой Пушкин), věnovaný tomuto ruskému básníkovi. Film v sobě spojuje současné záběry z míst spojených s životem Puškina, úryvky z historických materiálů, ukázky z hraných filmů o Puškinovi a záběry natočené jako němý film. To vše propojuje Leonid Parfjonov v roli moderátora a komentátora života Puškina z pohledu současnosti.²⁸ Zaměřil se ale i na současnější téma a natočil film *Století Nabokova* (Век Набокова) o tomto významném spisovateli.

V letech 2000-2003 byl scénáristou a zároveň moderátorem pořadu *Ruské impérium* (Российская империя), ve kterém je každý z 16 dílů věnovaný některému z ruských carů od Petra I. po Mikuláše II. Nejvýznamnějším carům (například Petru I. či Kateřině II.) jsou věnovány 2 díly. Pořad je svou strukturou podobný pořadu *Namedni 1961 – 1991. Naše doba* a nabízí současný pohled na historii Ruska od 17. po 20. století. Byl vysílán na NTV a pro velký úspěch později vyšel i na VHS a DVD.

V dubnu 2001 koupila společnost Gazprom Media (Газпром-Медиа) další akcie televize NTV a stala se tak většinovým vlastníkem společnosti. S tím souvisela i změna vedení - dosavadního generálního ředitele Jevgenije Kiseljova měl nahradit Boris Jordan. Většina novinářů a pracovníků televizní společnosti NTV s touto změnou vedení nesouhlasila a stála za dosavadním generálním ředitelem. Leonid Parfjonov nejdříve oznámil, že z NTV odchází, hned druhý den ale poskytl Kommersantu otevřený dopis Jevgeniji Kiseljovovi, v němž vyjadřuje svůj nesouhlas s jeho jednáním a způsobem vedení NTV. Parfjonov nakonec i přes kritiku svých kolegů (například Světlany Sorokinové, Pavla Lobkina, Michaila Osokina), kteří se rozhodli na protest odejít z NTV, zůstal a navíc se stal členem redakční rady.²⁹

Po odchodu Jevgenije Kiseljova z NTV samozřejmě skončil i jeho pořad *Závěry* (Итоги). Protože po jeho ukončení chyběl v programu této televizní stanice informačně-analytický pořad shrnující události uplynulého týdne, sáhla NTV po již ověřeném formátu a od září roku 2001 se na obrazovkách opět objevil Parfjonovův pořad *Namedni* ve své původní podobě.³⁰ Pořad měl vysokou sledovanost a úspěšně pokračoval až do

28 Живой Пушкин. In: *Parfenovonline.ru* [online]. Parfenovonline.ru, 03. 04. 2016 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://parfenovonline.ru/160_zhivoj-pushkin/

29 Парфенов, Леонид. In: *Lenta.ru* [online]. ООО «Лента.Ру», ©1999-2017 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <https://lenta.ru/lib/14160469/#65>

30 BORODINA, Арина. Итоги с Владимиром Соловьевым. In: *Коммерсант.ру* [online]. 04. 02. 2005 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://kommersant.ru/doc/544584>

roku 2003, kdy došlo k dalším změnám ve vedení NTV. V lednu tohoto roku se stal ředitelem stanice Nikolaj Senkjevič a jeho zástupcem byl jmenován Alexej Zemskij. S nimi měl Parfjonov spory, a proto v dubnu oznámil, že pořad *Namedni* končí a on sám odchází na tříměsíční dovolenou. Média tehdy považovala tuto jeho „dovolenou“ za odchod z NTV. K jejich velkému překvapení se však pořad *Namedni* již v polovině května opět objevil na obrazovkách. Nevydržel na nich ale moc dlouho.³¹

18. listopadu 2003 byla z příkazu Senkjeviče stažena z vysílání reportáž o chystaném vydání knihy ruské novinářky Jeleny Tregubovové³² *Байки кремлёвского дузгера* (v českých médiích je tento název překládán jako *Mutanti Kremly*), ačkoli bylo odvysílání reportáže slibováno v upoutávkách. Parfjonov veřejně vyjádřil nesouhlas s tímto jednáním svého nadřízeného a média opět spekovala o odchodu Parfjonova z NTV.³³³⁴ K tomu ovšem došlo až o několik měsíců později. Leonid Parfjonov, i se svým pořadem *Namedni*, odešel definitivně z NTV až 1. června 2004. „Propustili mě pro nesouhlas s cenzurou. Tehdy v Kataru zavraždili Zelimchana Jandarbieva³⁵. V takových případech se dělá rozhovor s vdovou, pokud ne – pak to pro mě není zajímavé. Můžu pracovat pouze v takové žurnalistice, která mi nabízí názory obou stran a je tím pádem objektivní,“ vyjádřil se k situaci Parfjonov.³⁶ Generální ředitel televizní stanice NTV Nikolaj Senkjevič k propuštění Parfjonova prohlásil: „Leonid Parfjonov je bezesporu jedním z nejtalentovanějších současných televizních novinářů v Rusku. Nicméně tento incident nebyl jeho prvním, a proto jsme byli nuceni k takovému kroku. Všechny závazky vůči našemu bývalému zaměstnanci, vycházející z pracovní smlouvy, budou

31 Как Леонид Парфенов уходил с НТВ. In: *Коммерсант.ру* [online]. «Коммерсантъ», 03. 06. 2004 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://kommersant.ru/doc/480128>

32 Jelena Tregubovová byla členkou skupiny novinářů, kteří psali o prezidentech RF, takže byla často přítomna v Kremlu i na zahraničních cestách prezidentů Jelcina a Putina. Tregubovová se osobně setkala s Putinem a o tom píše ve své knize. Po vydání knihy byla pronásledována a po několika výhrůžkách požádala o politický azyl ve Velké Británii, kde žije dodnes.

33 Как Леонид Парфенов уходил с НТВ. In: *Коммерсант.ру* [online]. «Коммерсантъ», 03. 06. 2004 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://kommersant.ru/doc/480128>

34 Británie mi udělila azyl, tvrdí kritička Kremlu. In: *iDNES.cz* [online]. ČTK, 02. 04. 2008 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/britanie-mi-udelila-azyl-tvrdi-kriticka-kremlu-flk-/domaci.aspx?c=A080402_115354_media_pei

35 Zelimchan Jandarbiev byl prezidentem samozvané Čečenské republiky Ičkerie, který se účastnil bojů proti ruské armádě.

36 МОТАЈЕВА, Тамара. Леонид Парфенов любит жить со вкусом. In: *Жуковские вести* [online]. 01. 03. 2005 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://zhukvesti.ru/articles/detail/5802/>

naší společností dodrženy v plném rozsahu.³⁷ V květnu 2004 natočila spolupracovnice Leonida Parfjonova Jelena Samojlovová reportáž trvající 5,5 minuty, jejíž podstatnou část tvoří rozhovor s Malikou Jandarbievovou, vdovou po vůdci čečenských separatistů Zelimchanu Jandarbievovi. Ten byl zavražděn v Kataru a z jeho vraždy jsou obviněni dva Rusové, kteří měli být napojeni na ruské tajné služby. Reportáž byla natočena pro Parfjonovův pořad *Namedni*. 30. května 2004 byl pořad *Namedni* včetně této reportáže odvysílán na Dálném Východě, Sibíři a Uralu, kde se vždy pořady dostanou do vysílání s předstihem, díky časovému posunu. Když se o odvysílání dozvěděl Parfjonovův nadřízený Alexandr Gerasimov, nařídil stažení této reportáže z vysílání, které mělo probíhat večer v evropské části Ruska, protože ho o to údajně požádaly ruské tajné služby. Důvodem mělo být to, že ještě neproběhl soud s Rusy obviněnými z vraždy Jandarbieva a údajně hrozilo riziko, že by mohla reportáž obviněným Rusům u soudu přitížit.³⁸³⁹ Parfjonov s tím ale nesouhlasil: „Při vši úctě k naší práci si nemyslím, že v Kataru se rozhodují na základě sledování pořadu *Namedni*.“⁴⁰ I přesto však nebyla reportáž v evropské části Ruska odvysílána. Hlavním důvodem pro propuštění Parfjonova z NTV však nebyla samotná reportáž, ale to, že tento rozpor s vedením NTV medializoval. Poskytl totiž novinám Kommersant rozhovor, ve kterém popisuje celý tento spor a vyjadřuje svůj nesouhlas s jednáním vedení NTV. Gerasimov celý spor označil za čistě vnitřní záležitost, která by se neměla probírat na veřejnosti. Po Leonidu Parfjonovovi na NTV zůstal pouze pořad *Země a svět* (Страна и мир), který vytvořil a podílel se na něm, ale nemoderoval ho.⁴¹ V tomto roce ještě dostal svou čtvrtou cenu ТЭФИ, kterou označil za věneček na hrob pořadu *Namedni*.⁴²

37 За что на самом деле Парфенова уволили из "НТВ"?. In: *Правда.ру* [online]. Правда.ру, 02. 06. 2004 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.pravda.ru/news/politics/02-06-2004/22414-0/>

38 Леонида Парфенова уволили с НТВ. Программа и сайт "Намедни" закрыты, помещения опечатаны. In: *Newsru.com* [online]. NEWSru.com, 01. 06. 2004 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.newsru.com/russia/01jun2004/parfenov.html#3>

39 За что на самом деле Парфенова уволили из "НТВ"?. In: *Правда.ру* [online]. Правда.ру, 02. 06. 2004 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.pravda.ru/news/politics/02-06-2004/22414-0/>

40 Леонида Парфенова уволили с НТВ. Программа и сайт "Намедни" закрыты, помещения опечатаны. In: *Newsru.com* [online]. NEWSru.com, 01. 06. 2004 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.newsru.com/russia/01jun2004/parfenov.html#3>

41 tamtéž

42 Парфенов: ТЭФИ - веночек на могилу "Намедни". In: *Polit.ru* [online]. Полит.ру, 24. 09. 2004 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://polit.ru/news/2004/09/24/tefi2/>

2.3 OD ROKU 2004 PO SOUČASNOST

Od roku 2004 Leonid Parfjonov natáčel dokumentární filmy pro televizní stanici První kanál. Prvním z filmů byl 35minutový souhrn Letních olympijských her v Atenách - *Ó míre (světe), ty jsi sport!* (О мир, ты — спорт!), jehož název odkazuje na sovětský film *Ó sporte, ty jsi mír!* (О спорт, ты — мир!) z roku 1981 o LOH 1980 v Moskvě.⁴³ O rok později natočil dokumentární film *Ljusja* (Люся) o slavné herečce Ljudmile Gurčenko. V tomto roce natočil ještě 2 dokumenty: *Válka na Krymu – vše v dýmu* (Война на Крыму - всё в дыму) ke 150. výročí Krymské války a *Soukromý Rubens za sto milionů* (Частный Рубенс за сто миллионов) o slavném Rubensově obraze Tarquinius a Lukrecie, který byl po válce odvezen z Německa do SSSR. Poté následovaly další dokumentární filmy: *Leonid Iljič osobně* (И лично Леонид Ильич, 2006) ke stému výročí Brežněva; *Věčný Oleg* (Вечный Олег, 2007) k nedožitým osmdesátinám herce a režiséra Olega Jefremova; *Současnice* (Современница, 2008) o významné herečce Galině Volček, která roce 2008 slavila své 75. narozeniny. V roce 2009 natočil filmy *Pták Gogol* (Птица-Гоголь) k dvoustému výročí Gogola a *S tvrdým znakem na konci* (С твёрдым знаком на конце) o historii novin Kommersant (Коммерсантъ). V dalším roce se na obrazovce objevily jeho snímky *Hřbet Ruska* (Хребет России) o Uralu a *Zvorykin – Muromec* (Зворыкин-Муромец) o jednom z průkopníků televizního vysílání Vladimiru Zvorykinovi. Dalším jeho dílem byl dokument, který vznikl u příležitosti 80. narozenin Michaila Sergejeviče Gorbačova, *Přišel nám dát svobodu* (Он пришёл дать нам волю) a také snímek o šampaňském a jeho významu pro Rusy a Francouze.⁴⁴ To však nebyl jediný nápoj, který se stal tématem jeho filmu. Hned v následujícím roce natočil Parfjonov pro společnost Philips třicetiminutový snímek *Perfetto!* o historii, způsobu podávání a druzích kávy, jehož součástí bylo i představení kávovarů vyráběných pod značkou Saeco.⁴⁵ V roce 2013 natočil film *Barva (květ) národa* (Цвет нации) o průkopníku barevné fotografie v Rusku

43 О мир, ты — спорт!. In: *Parfenovonline.ru* [online]. Parfenovonline.ru, 02. 04. 2016 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://parfenovonline.ru/242_o-mir-ty-sport/

44 Леонид Парфенов. In: *КиноПоиск* [online]. КиноПоиск, ©2003-2017 [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <https://www.kinopoisk.ru/name/553249/>

45 VOZŇUK, Ksenija. Леонид Парфенов снял фильм о кофе. In: *Sostav.ru* [online]. 24. 12. 2012 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://www.sostav.ru/news/2012/12/24/parfenov_kofe/

Sergeji Prokudinu-Gorském.⁴⁶ Během natáčení filmů si Parfjonov stihl vyzkoušet i dabing, propůjčil svůj hlas rovnou všem postavičkám britského satirického animovaného seriálu *Monkey Dust* (rusky 38 обезьян).⁴⁷ O popularitě Leonida Parfjonova svědčí i fakt, že měl již 2 možnosti zahrát si ve filmu sám sebe. Poprvé to bylo ve filmu Eldara Rjazana *Tiché tůně* (Тихие омуты), podruhé v roce 2011 ve filmu *Generation P* (Generation П), natočeném podle stejnojmenné knihy Viktora Pelevina, která zachycuje Rusko 90. let.

Parfjonov se ovšem nezabýval pouze natáčením dokumentárních filmů. V prosinci roku 2004 nastoupil na pozici šéfredaktora ruské verze týdeníku *Newsweek* (Русский Newsweek)⁴⁸, kterou zastával až do prosince roku 2007. Přestože byl ve své funkci úspěšný a objem prodeje časopisu za jeho působení vzrostl trojnásobně, rozhodl se odejít, aby se mohl věnovat natáčení filmů a přípravě knižní podoby úspěšného pořadu *Namedni 1961 – 1991. Naše doba*.⁴⁹ První díl této knihy, rozšiřující a doplňující obsah jednotlivých dílů televizního pořadu, vyšel v roce 2008 a zaměřoval se na léta 1961 – 1970. Během dalších let následovaly díly věnované dalším desetiletím, celkově vyšlo zatím 7 dílů.⁵⁰ V následujícím roce byl členem poroty v talentové soutěži *Minuta slávy* (Минута славы) na Prvním kanále.⁵¹ V letech 2010 a 2011 moderoval spolu s Taťanou Arno celkem 11 dílů pořadu *To byly časy!* (Какие наши годы!), který se v něčem podobal pořadu *Namedni 1961 – 1991. Naše doba*, ale šlo spíše o hrané scénky připomínající události a běžný život v jednom vybraném roce a vzpomínky různých osobností na tento rok.⁵² Na Prvním kanále se v letech 2011 – 2013 objevoval také v roli

46 POLUPANOV, Vladimir. Леонид Парфёнов: «На фото Прокудина-Горского Россия — очень яркая страна». In: *AIF.ru* [online]. 12. 06. 2014 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z:

http://www.aif.ru/culture/person/leonid_parfenov_na_foto_prokudina-gorskogo_rossiya_ochen_yarkaya_strana

47 Леонид Парфенов озвучил обезьяну. In: *TopPop.ru* [online]. TopPop.ru, 12. 05. 2008 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://www.toppop.ru/news/leonid_parfenov_ozvuchil_obezyanu/

48 Леонид Парфенов возглавит "Русский Newsweek". In: *Lenta.ru* [online]. ООО «Лента.Ру», ©1999-2017 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <https://lenta.ru/most/2004/12/05/parpfenov/>

49 Леонид Парфенов ушел с поста главного редактора журнала "Русский Newsweek". In: *Lenta.ru* [online]. ООО «Лента.Ру», ©1999-2017 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <https://lenta.ru/news/2007/12/20/parfenov/>

50 Леонид Парфенов представил первый том книги "Намедни. Наша эра. 1961-1970". In: *Newsru.com* [online]. NEWSru.com, 11. 11. 2008 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.newsru.com/cinema/11nov2008/parfenov.html>

51 ALPERINA, Susanna. Парфенов ищет таланты. In: *Российская газета* [online]. 20. 08. 2009 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <https://rg.ru/2009/08/20/minuta-slavy.html>

moderátora pořadu pro děti *Kouzelný svět Disney* (Волшебный мир Disney).⁵³

25. listopadu 2010 se stal historicky prvním laureátem Ceny Vladislava Listěva, udělované televizním žurnalistům. Větší ohlas a diskusi než samo udělení ceny však vyvolal proslov, který přednesl Parfjonov na předávání ceny. V úvodu poděkoval svým kolegům, své ženě a připomenul zásluhy Vladislava Listěva, pak ale vyndal z kapsy saka papír a začal číst proslov na téma, které je podle něj nejaktuálnější. Začal, tehdy aktuálním, případem surového napadení novináře novin Kommersant Olega Kašina, které s největší pravděpodobností souviselo s jeho novinářskou činností. Postěžoval si, že „mezi televizními novináři nemá Kašin žádné kolegy“⁵⁴, tedy že na televizních obrazovkách nevidíme nikoho, kdo by měl odvahu mluvit o takových tématech, o kterých psal Kašin. Nejde však jenom o novináře, ale i o ředitele televizních stanic, kteří nedovolí podobné programy a reportáže vysílat. Narážel tedy na omezenou svobodu slova v ruském televizním vysílání a kritizoval především to, že „všechna novinářská témata, a s nimi celý život, byla definitivně rozdělena na odvysílatelná v televizi a neodvysílatelná v televizi“⁵⁵. Neodpustil si ani kritiku státní moci: „Kladně hodnotí současného prezidenta a premiéra přibližně 75 procent společnosti. V ruském televizním vysílání o nich ale neslyšíme nic kritického, skeptického nebo ironického, zamlčují se tak názory až čtvrtiny společnosti. Státní moc je jako mrtvý – o ní jen v dobrém nebo vůbec.“⁵⁶ Z této situace ale neobviňuje své kolegy novináře: „Nemám právo obviňovat nikoho ze svých kolegů, já sám nejsem žádný hrdina a ani od ostatních žádné hrdinské činy neočekávám. Ale je potřeba alespoň nazvat věci pravými jmény.“⁵⁷ Na závěr připomněl, že jedním z hlavních problémů je nezájem diváků. „Ještě horší je, že většina diváků už žurnalistiku nepotřebuje. (...) Miliony lidí nechápou, že novinář ve své práci riskuje kvůli svým divákům a čtenářům. Novináře nebijí za to, co napsal, řekl nebo

52 Какие наши годы!. In: *Первый канал* [online]. Первый канал, ©1996-2017 [vid. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.1tv.ru/shows/kakie-nashi-gody/vypuski>

53 SIDOROV, Maxim. Леонид Парфёнов стал новым ведущим передачи «Волшебный мир Disney» на Первом канале . In: *Life-star.ru* [online]. 15. 10. 2011 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://life-star.ru/page/5948>

54 PARFJONOV, Leonid. Премия имени Владислава Листьева: Выступление при получении премии имени Владислава Листьева. In: *Live Journal* [online]. 25. 11. 2010 [cit. 2017-02-08]. <http://parfenov-l.livejournal.com/29844.html>

55 tamtéž

56 tamtéž

57 tamtéž

natočil, ale za to, že si to někdo přečetl, poslechl nebo se na to podíval.“⁵⁸

Na konci roku 2011 se začal aktivně účastnit protestů, které vyvolaly prosincové volby do Státní dумы. Protestující považovali tyto volby za zmanipulované a požadovali nové čestné volby, někteří z nich také odstoupení premiéra Vladimira Putina. Vystoupil například na největším setkání protestujících, které proběhlo 10. prosince 2011 v Moskvě. Ve svém proslovu řekl, že se mu zdá nepravděpodobné, že by v Moskvě hlasovalo 50 % voličů pro Jednotné Rusko, tedy že by Moskvané byli konzervativnější než voliči v jeho rodné Vologodské oblasti, kde pro Jednotné Rusko hlasovalo pouze 33 % voličů. Také požadoval, aby opozice měla v médiích stejný prostor, jako vládnoucí strana.⁵⁹

Během roku 2012, kdy byl v prezidentských volbách zvolen za nástupce Dmitrije Medveděva současný ruský prezident Vladimir Putin, natočil Leonid Parfjonov spolu s Vasjou Oblomovem a Ksenií Sobčak 3 hudební videa, která publikovali na internetu a na televizní stanici Dožd'. První video má název *Sbohem, Medvěde!* (Превед, Медвед!) a autoři v něm ve formě rapu kritizují především Medveděvovu neúčast v politickém životě země a to, že za celou dobu ve funkci prezidenta nijak neprojevil svůj samostatný názor a dělal v podstatě jenom to, co mu řekl Vladimir Putin.⁶⁰ V květnu téhož roku, kdy už bylo jasné, že prezidentem byl zvolen Vladimir Putin, následoval klip *VVP* (ВВП), ve kterém tato trojice v tričkách s nápisem ВАШИ⁶¹ a opět formou rapu kritizuje politiku Vladimira Putina, konkrétně to, že nedodrжуje sliby a nezajímají ho názory občanů, že jeho přívrženci na internetu byly ve skutečnosti internetové boty (automaty) a ne skuteční lidé a že jeho volební kampaň celkově nebyla úplně férová.⁶² Třetí a poslední video mělo premiéru 31. prosince v rámci pořadu *Parfjonov 2012* (Парфенов 2012) na televizi Dožd'. Klip se jmenuje *Rapová bohoslužba na podporu víry* (Рэп-молебэн в поддержку веры) a odkazuje na „punkovou bohoslužbu“ *Bohorodičko, vyžeň Putina* (Богородица,

58 tamtéž

59 Выступление Леонида Парфенова на Болотной. In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 10. 12. 2011, natočeno 10. 12. 2011 [vid. 2016-02-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=nPXteOAtSwc&feature=youtu.be>

60 Обломов, Собчак, Парфенов. «Превед, Медвед!». In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 29. 02. 2012 [vid. 2016-02-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=do0wm-0xTNY>

61 Parodie na celoruské sdružení mládeže Naši (Наши), které podporuje politiku prezidenta Vladimira Putina.

62 Обломов, Собчак, Парфенов. «ВВП». In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 16. 05. 2012 [vid. 2016-02-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=pDfxmDgH5Ew>

прогони Путина!) skupiny Pussy Riot. V tomto případě jde především o kritiku propojení pravoslavné církve se státem a chování patriarchy Kirilla. Zároveň jde o vyjádření nesouhlasu s příliš tvrdým trestem za „vystoupení“ skupiny Pussy Riot v chrámě Krista Spasitele v Moskvě v únoru 2012.⁶³

V tomto roce ještě Parfjonov stihl pro První kanál natočit film *Boží oko* (Глаз Божий) ke stému výročí založení Státního muzea výtvarných umění Alexandra Sergejeviče Puškina v Moskvě.⁶⁴ Od dubna navíc spolu s Vladimírem Poznerem jednou týdně hodnotili aktuální události a témata v pořadu *Parfjonov a Pozner* (Парфёнов и Познер) na televizním kanálu Dožd'. Pořad se ale vysílal pouze do června, kdy si Pozner musel vybrat mezi Prvním kanálem a Dožděm a vybral si první z možností.⁶⁵ Parfjonov se na obrazovky kanálu Dožd' vrátil až v následujícím roce v pořadu *Parfjonov* (Парфёнов), který vznikl s přispěním Fondu na podporu nezávislých médií. Celkem vzniklo 12 dílů tohoto televizního týdeníku.⁶⁶

V roce 2016 vešel do kin Parfjonovův zatím poslední film *Ruští Židé* (Русские евреи), jedná se o první část plánované trilogie. Na dokumentární film vysoká návštěvnost překvapila i samotného autora, a proto rozhodně nelituje, že film šel nejdříve do kin a až poté se bude vysílat v televizi, což není u Parfjonova zvykem.⁶⁷ Ani v roce 2017 nehodlá odpočívat, na jaře mu vyjde 8. díl knihy *Namedni. Naše doba*, který bude věnovaný 30. letům, a bude připravovat natáčení druhé části trilogie *Ruští Židé*.⁶⁸

63 Обломов, Собчак, Парфёнов - Рэп-молебен в поддержку веры. In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 31. 12. 2012 [vid. 2016-02-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3xqF4f85po4>

64 Глаз Божий. In: *Первый канал* [online]. Первый канал, ©1996-2017 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.1tv.com/announce/11438>

65 Познер под давлением Первого канала уходит с "Дождя". In: *Русская служба BBC* [online]. BBC, ©2014 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://www.bbc.com/russian/russia/2012/06/120625_pozner_doжд_channel_one.shtml

66 IVANOV, Maxim. Гражданское телевидение начинают с Леонида Парфенова. In: *Коммерсант.ру* [online]. 13. 03. 2013 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://kommersant.ru/doc/2145018>

67 Леонид Парфенов о своем фильме и давлении на РБК. In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 08. 08. 2016 [vid. 2016-02-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=2MVIVsqqY-Y>

68 Парфенов: личные вкусы правителя стали основополагающими. In: *BBC Русская служба* [online]. Zveřejněno 04. 11. 2016 [vid. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/russian/media-37879173>

2.4 OSOBITOST A PŘÍNOS LEONIDA PARFJONOVA

Leonid Parfjonov je významná osobnost ruské žurnalistiky a televizního vysílání od 90. let po současnost. Tím, že začal svou kariéru na konci 80. let, měl možnost zasáhnout do formování současné ruské televizní tvorby a žurnalistiky. Ve svých pořadech se nebál používat nové neobvyklé postupy a říct otevřeně co si myslí. Své novátorství prokázal už u svého projektu *Namedni 1961 – 1991. Naše doba*, ve kterém, jak sám říká, „spojil nespojitelné“ když se v jednom dílu pořadu vedle sebe objevily minisukně a Pražské jaro.⁶⁹ Ale i v jeho posledním filmu můžeme najít snahu o hledání nových možností, například uskutečnil svou myšlenku, že by Kateřina II. mohla mluvit svým hlasem, když čte své vlastní nařízení (ve filmu ji nehraje herečka, ale pomocí počítače se podařilo dochovalý obraz Kateřiny II. „rozhybat“, takže to vypadá, jako by slavná panovnice obživila). Parfjonovovi se také podařilo využít zájmu Rusů o svou historii a díky svým filmům ji popularizovat, připomínat a ukazovat zapomenutá nebo dříve nezveřejnitelná fakta. Parfjonov se navíc nebojí říct svůj názor, což je o to cennější v zemi, kde bylo jenom v letech 2005 - 2010 zabito 41 novinářů v souvislosti se svou profesí a další byli fyzicky napadeni.⁷⁰ Za to, že chtěl, aby ruská média plnila funkci, kterou by měla plnit ve všech demokratických zemích, tedy pravdivě informovat o aktuálních kauzách, byl dokonce propuštěn ze zaměstnání. Na druhou stranu tím ale poukázal na to, že svoboda slova v Rusku není úplně stoprocentní. Nebál se ani účasti na demonstracích za čestné volby v roce 2012 a natočení tří videí, v nichž kritizuje vládnoucí stranu, prezidenta a premiéra, což vyžaduje velkou dávku odvahy v zemi, kde bylo v roce 2015 217 politických vězňů (opozičních politiků, aktivistů za lidská práva, bloggerů a dalších).⁷¹ Popularitu Parfjonova dokazuje i to, že o něm byla vytvořena parodie v rámci pořadu *Velký rozdíl* (Вольшая разница). V této parodii si můžeme nejlépe uvědomit to, jak Rusové vidí Parfjonova a co je pro něj typické: jeho osobitá dikce, časté používání citátů slavných osobností a aforismů, mladistvý sebevědomý

69 tamtéž

70 НТВшники: "Кому мешал Олег Кашин?" (12.11.2010). In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 14. 08. 2012, natočeno 12. 11. 2010 [vid. 2016-12-20]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=h0kpG5nOEL8>

71 DAVIDOFF, Victor. Russia Has Political Prisoner Deja Vu (Op-Ed). In: *The Moscow Times* [online]. 10. 09. 2015 [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: <http://old.themoscowtimes.com/opinion/article/russia-has-political-prisoner-deja-vu-op-ed/529897.html>

vzhled a celkově jeho typický způsob natáčení reportáží a dokumentárních filmů. V tomto pořadu zároveň Leonid Parfjonov prokázal, že má smysl pro humor a nedělá mu problém udělat si legraci sám ze sebe.⁷²⁷³

Leonid Parjonov už se sice nepohybuje v aktuální žurnalistice, o aktuální problémy se nezajímá o moc více než průměrný občan, nedívá se na televizi a „není v obraze“ co se týká televizního vysílání. Svého odchodu z této sféry k dokumentárním filmům však nelituje: „8 let nikde oficiálně nepracuju a nikdy v životě jsem nepracoval tak moc, jako teď.“⁷⁴ Na druhou stranu ale nevyloučil možnost, že se ještě na televizní obrazovky někdy vrátí. Na otázku, jestli se někdy v dohledné době chystá přijít s nějakým informačně-analytickým pořadem odpověděl: „Nevím. Nevím, to záleží na nabídkách.“⁷⁵

72 Большая разница: Пародия на Леонида Парфёнова. In: *Rutube* [online]. Zveřejněno 2010 [vid. 2016-02-12]. Dostupné z: <https://rutube.ru/video/d2721b6449329835fb1b79f2fb0cee47/>

73 Большая разница: Леонид Парфёнов. In: *Rutube* [online]. Zveřejněno 2010 [vid. 2016-02-12]. Dostupné z: <https://rutube.ru/video/40868a8523afb81ed613966c9b3e914a/>

74 GORŠKOV, Alexandr. Леонид Парфенов: «У меня нет желания кому-то что-то рассказывать». In: *Петербургская интернет-газета Фонтанка* [online]. 28. 04. 2016 [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: <http://www.fontanka.ru/2016/04/28/145/>

75 Парфенов: личные вкусы правителя стали основополагающими. In: *BBC Русская служба* [online]. Zveřejněno 04. 11. 2016 [vid. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/russian/media-37879173>

3 POŘAD NAMEDNI 1961-1991. NAŠE DOBA

3.1 HISTORIE POŘADU

Historie projektu *Namedni* se začala psát roku 1990, kdy byl odvysílán jeho první díl na televizním kanálu Autorská televize (Авторское телевидение), ale již v roce 1991 byl Parfjonov z této televizní stanice propuštěn (viz. Biografie Leonida Parfjonova). V roce 1993 dostal Leonid Parfjonov možnost pokračovat v tvorbě tohoto pořadu, tentokrát na, tehdy čerstvě vzniklé, stanici NTV. V té době se jednalo o souhrn událostí za uplynulý týden, tedy jakýsi televizní týdeník, který informoval o novinkách z Ruska i ze světa. V roce 1996 přišel Parfjonov s myšlenkou změnit žánr pořadu. V roce 1997 spatřil světlo světa první díl pořadu *Namedni 1961-1991. Naše doba* (Намедни 1961-1991. Наша эра). Šlo o dokumentární sérii, v níž každý díl byl věnován jednomu roku, počínaje rokem 1961. Pořad byl velmi úspěšný, a proto se Parfjonov rozhodl vytvořit i další díly o letech 1992-1999, které byly odvysílány na konci roku 1999. Poté se stalo již tradicí, že vždy na konci roku, počínaje rokem 2000, byl na NTV odvysílán jeden díl shrnující události a charakteristické rysy právě končícího roku. Tradice skončila až rokem 2004, kdy byl Parfjonov propuštěn z NTV. Vzhledem k tomu, že k ukončení pracovního poměru došlo v červnu, nebyl již díl který by tento rok shrnoval vytvořen a série tak končí rokem 2003. Přestože Parfjonov později při tvorbě knih, které vycházejí z tohoto televizního cyklu a doplňují ho, vytvořil i knihu o letech 1946-1960, k natočení její televizní verze zatím nedošlo.⁷⁶

3.2 STRUKTURA POŘADU

Struktura tohoto pořadu je jedním z faktorů, které se podílejí na jeho originalitě a úspěchu. Na rozdíl o běžných historických dokumentárních filmů či pořadů se totiž nesoustřeďuje jenom na historicky významné události (války, nástupy panovníků k moci nebo úmrtí slavných osobností), ale vedle nich připomíná i produkty, sportovní a kulturní

76 Намедни. *Oficiální stránky Leonida Parfjonova* [online]. Leonid Parfjonov, ©2008-2012 [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://leonidparfenov.ru/namedni>

akce či události, které určovaly život běžných lidí té doby možná víc, než politické změny, o kterých se často doslechli jenom z médií a dotkly se jich pouze nepřímo. Sám Parfjonov si uvědomuje, že velký podíl na úspěchu pořadu *Namedni 1961-1991. Naše doba* má právě jeho formát: „Co se týká ohlasů, tak projekt *Namedni* se vysílal ze všech pořadů nejdéle. Tady můžu tak trochu pochválit sám sebe, že jsem vymyslel tenhle formát spojení nespojitelného. Vzpomínám si, jak mi nadávali před 20 lety, tehdy to byl ještě pouze seriál, jak jsem mohl dát vedle sebe minisukně a Pražské jaro. Ale to je přeci důležité, že dívky v Praze proti sovětským tankům stály v minisukních.“⁷⁷ Parfjonov se rozhodl seriál přehledně rozdělit a každému roku věnovat jeden díl. Jak vyplývá z názvu projektu, jde o zachycení naší doby, tedy té, která se ještě uchovala v paměti většiny současníků a kterou velká část obyvatelstva ještě měla možnost zažít „na vlastní kůži“. Proto první díl zachycuje rok 1961.

Aby dostal pravidlům žánru dokumentárních filmů a nespoléhal se jenom na svůj názor, přizval Parfjonov ke spolupráci na projektu také odborníky z různých oborů, kteří komentují některé události daného roku. Jako odbornice na záležitosti módy se představí herečka Tat'ana Drubič, ekonomické záležitosti analyzuje ekonom Jegor Gajdar, politické události komentuje politolog Sergej Karaganov a spisovatel Anatolij Strelennyj rozebírá témata z kultury a vzpomíná na aspekty běžného života, charakteristické pro danou dobu.

I v tomto televizním pořadu se ukázal autorův smysl pro humor. V úvodní znělce a v znělkách oddělujících jednotlivé bloky událostí můžeme vidět Leonida Parfjonova jako jednoho z politiků, kteří poslouchají proslov Leonida Brežněva, jako muže, který lije vodu na ruce Nikity Sergejeviče Chruščova a podává mu ručník nebo jako jednoho z kosmonautů na mezinárodní kosmické stanici. Jedná se o velmi zdařilé videomontáže, což oceníme ještě více když si uvědomíme, že vznikaly v době, kdy počítače nebyly zdaleka na takové úrovni jako jsou dnes. I v tom je vidět určité novátorství a odvaha Leonida Parfjonova a jeho spolupracovníků.

77 Парфенов: личные вкусы правителя стали основополагающими. In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 06. 11. 2016 [vid. 2016-02-27]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=0sTvCsPX5Aw> (překlad vlastní)

3.3 KNIHY NAMEDNI

„Knižní verzi Namedni jsem začal dělat jenom proto, že se ukázalo, že je to matice, ve které žijeme. Máme sovětskou armádu, více méně sovětský systém vzdělávání, sovětské zdravotnictví a naprosto sovětské volby,“⁷⁸ říká Leonid Parfjonov. Ale hlavním důvodem pro napsání a sestavení knih Namedni byla pravděpodobně úspěšnost televizního pořadu. První díl vyšel v roce 2008, poslední v roce 2014 a osmý díl by se měl na pultech knihkupectví objevit letos. Každá kniha je věnována jednomu desetiletí (v případě knih o 21. století vyšly 2 díly po 5 letech) a je stejně jako pořad rozdělena na jednotlivé roky. Leonid Parfjonov své knihy někdy nazývá knižními alby, protože v nich najdeme více dobových fotografií než textu. To ale neznamená, že by text chyběl úplně. Jsou tu naopak doplňující informace, obohacující informace, získané z televizní verze⁷⁹. Knihy jsou také zajímavé svou obálkou, na které vždy můžeme vidět televizor v obývacím pokoji a na jeho obrazovce Leonida Parfjonova. Zajímavostí je, že se mění vzhled televizoru, vybavení obývacího pokoje i oblečení Leonida Parfjonova, a to v závislosti na období, kterému je kniha věnována.

Všechny knihy vyšly ve vydavatelství КоЛибри. Lze koupit jednotlivé knihy i celou sadu. Pro větší přehlednost je v následující tabulce uvedeno, které roky nalezne čtenář ve kterém díle knihy.

Knihy «Намедни. Наша эра»	
1. díl	1961-1970
2. díl	1971-1980
3. díl	1981-1990
4. díl	1991-2000
5. díl	2001-2005
6. díl	2006-2010
7. díl	1946-1960

78 KOSINSKAJA, Anna. Леонид Парфенов: «Мы пока не сложившаяся цивилизация» In: *Бумага* [online]. 22. 09. 2014 [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <http://paperpaper.ru/parfenov/> (překlad vlastní)

79 PARFJONOV, Leonid. *Namedni 1971 - 1980: Naša era*. Moskva: KoLibri, 2009. ISBN 978-5-389 00575-4.

Všechny díly televizního pořadu lze zakoupit na DVD, ale jsou i bezplatně dostupné na internetové stránce www.namednitv.ru.

3.4 PODOBNÉ POŘADY V RUSKU A V ČR

Pořad *Namedni 1961-1991. Naše doba* není jediný svého druhu, samozřejmě existují podobné pořady v Rusku i v ČR. Žádný z nich ale nemá přesně stejný formát jako *Namedni 1961-1991. Naše doba*. V Rusku lze za podobný pořad označit *Historické kroniky s Nikolajem Svanidze* (Исторические хроники с Николаем Сванидзе), které se také zaměřují na události druhé poloviny 20. století a jeden jejich díl odpovídá jednomu roku, rozdíl je ale v tom, že se v každém roce zaměřují pouze na jednu osobnost nebo jednu událost a té je pak celý pořad věnován. Chybí jim tedy komplexnost pořadu *Namedni 1961-1991. Naše doba*. V určitém ohledu je podobný i pořad *Historie ruského showbyznysu* (История российского шоу-бизнеса). I zde vidíme dělení podle jednotlivých let, počínaje rokem 1987, téma se zde ale zúžilo pouze na informace o písničích, módě a umělcích, kteří byli ve své době populární. Určitě lze najít i další podobné pořady a ještě větší množství pořadů a filmů, které se zaměřují na jednu konkrétní událost či jednu konkrétní osobnost.

V Česku nalezneme také několik pořadů s podobnou strukturou a tematikou. Jedním z nich je velmi úspěšný televizní seriál *Vyprávěj*, který vysílala v letech 2009 – 2013 Česká televize. Ten nás také seznamuje s historií druhé poloviny 20. století, ikdyž především z českého pohledu. Velký rozdíl je ale v tom, že *Vyprávěj* je hraný seriál, kde sice vidíme dobovou módu, dobovou hudbu a životní styl a prostřednictvím vložených dobových záběrů i domácí a světové události, ale to vše je propojeno příběhem jedné fiktivní rodiny a jejich přátel, nejedná se tedy v pravém slova smyslu o dokumentární tvorbu. Asi nejpodobnějším je pak pořad České televize *Retro*. Na stránkách České televize se o něm můžeme dočíst, že: „Jde o cyklus mapující design a trendy v Československu po II. světové válce. Tvůrci pořadu si vzali za cíl představit divákům České televize fenomény naší nedávné všední minulosti. Tématem cyklu, který připravuje redakce zpravodajství, se tak stanou především fenomény a předměty, které nás v této době chtě nechtě ovlivňovaly – od užitných a spotřebních materiálů po aktivity a způsob života běžných lidí. Není to nostalgie, ale reflexe, která nám stále chybí, soudí

autorský tým.“⁸⁰ Každý díl je věnován jednomu roku, střídají se komentáře moderátorky s dobovými záběry a s komentáři odborníků či pamětníků, potud je pořad téměř identický se strukturou pořadu *Namedni 1961-1991. Naše doba*. Pořad *Retro* má ale kratší stopáž (jeden díl má 30 minut). Z tohoto důvodu se v každém díle seznámíme pouze s několika vybranými událostmi a trendy.

3.5 PŘÍNOS POŘADU, JEHO VYUŽITÍ VE VÝUCE DĚJEPISU

Pořad *Namedni 1961-1991. Naše doba* je jedinečný svou komplexností, nabízí nám informace z různých oblastí lidského života. Pro českého diváka je určitě výhodou i možnost podívat se na určité události „z té druhé strany“, protože s Ruskem máme společné určité momenty historie, ale zvláště po roce 1989 Čechy moc ruský pohled nezajímá. Pro správné pochopení historických událostí je ale potřeba pochopit jejich kontext a podívat se na ně z různých úhlů pohledu. *Namedni 1961-1991. Naše doba* se zabývá poměrně nedávnou historií, která má často přímý vliv na to, co se děje v současnosti a díky pochopení příčin můžeme současné problémy snáze pochopit a najít jejich řešení. Tento pořad podává celkový obraz o tehdejší době a životě, díky čemuž si může divák tuto dobu lépe představit a pochopit ji. To je zvláště důležité u generací, které v této době nežily, ale přesto je nějakým způsobem ovlivňuje. Proto se domnívám, že pořad *Namedni 1961-1991. Naše doba* může být velmi užitečným doplněním výuky světových dějin a dějin Ruska (Sovětského svazu) 20. století na základních, středních a vysokých školách.

Jakub Hanzlíček ve své diplomové práci s názvem *Využití audiovizuálních prostředků v dějepisu* na příkladu výuky moderních dějin uvádí výsledky dotazníkového průzkumu, kterého se zúčastnilo 10 učitelů z různých škol. Všichni dotazovaní odpověděli, že audiovizuální prostředky (tedy filmy, seriály, dokumentární pořady atd.) ve výuce dějepisu pravidelně využívají. Podle vyučujících použití těchto materiálů pomáhá shrnout a vizualizovat probíranou látku a celkově zefektivnit výuku. Někteří respondenti se však obávají nebezpečí manipulativní rekonstrukce minulosti v dokumentárních filmech

80 Retro. In: *Česká televize* [online]. Česká televize, ©1995-2017 [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10176269182-retro/2234-poslani-a-autori-poradu/>

a pořadech.⁸¹ Každá země samozřejmě svoji historii vidí ze svého úhlu pohledu a žádný dokumentární film nemůže být stoprocentně objektivní. Rusko je však často obviňováno z toho, že se vládnoucí vrstvy snaží ovlivňovat veřejné mínění různými prostředky, které často jdou až za hranice demokracie. Mezi diváky i vyučujícími ve školách by tedy mohla vzniknout obava z neobjektivity a nepřesnosti informací v pořadu *Namedni 1961-1991. Naše doba*. V případě projektů Leonida Parfjonova podle mého názoru nejsou takové obavy namístě, protože právě Parfjonov je jedním z těch lidí, pro které je svoboda slova a objektivita předávaných informací důležitější než jeho kariéra (viz. Biografie Leonida Parfjonova).

81 HANZLÍČEK, Jakub. *Využití audiovizuálních prostředků v dějepisu na příkladu výuky moderních dějin* [online]. Plzeň, 2013, s. 72 - 74 [cit. 2017-04-02]. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Dostupné z: <https://theses.cz/id/7978ob/?furi=%2Fid%2F7978ob%2F;so=nx;lang=en>.

4 KOMENTÁŘ K PŘEKLADU

Tato kapitola bakalářské práce je věnována překladu pořadu *Намедни 1961-1991* *Наша эра* do češtiny a komentáři k němu. Pro překlad jsem si zvolila díl zabývající se rokem 1980. V tomto roce došlo k několika událostem, které byly pro Rusko i pro svět důležité. Byly to například XXII. Letní olympijské hry v Moskvě, které částečně změnily vzhled Moskvy, ale také připomněly, že stále probíhá studená válka mezi Západem a Východem, protože se je několik západoevropských zemí a USA rozhodlo bojkotovat v reakci na vstup sovětských vojsk do Afghánistánu. Zapojení SSSR do války v Afghánistánu je druhé důležité téma tohoto roku. K rozhodnutí o vstupu sovětských vojsk do Afghánistánu došlo sice již na konci předešlého roku, ale právě v roce 1980 došlo k uskutečnění tohoto rozhodnutí a ukázalo se, že nejde jen o krátkodobou akci. Podle některých odborníků znamenala účast v této válce pro Sovětský svaz velkou ekonomickou i morální újmu, která se stala jednou z příčin pozdějšího rozpadu Sovětského svazu v roce 1991.

Protože je každý díl pořadu poměrně dlouhý (přibližně 50 minut) a primárním cílem této práce není vytvořit titulky k celému pořadu, rozhodla jsem se přeložit pouze vybrané úseky dílu o roce 1980. Jednotlivé úseky jsem vybírala tak, aby bylo patrné, že se pořad *Намедни 1961 – 1991. Наше доба* na rozdíl od jiných podobných pořadů nezaměřuje pouze na historicko-politické události nebo jenom na jednu oblast lidského života, ale snaží se zachycovat a připomínat důležité události z politiky, sportu, umění, módy, architektury, hudby a filmu, medicíny, průmyslu a zemědělství a dalších oblastí, z Ruska i ze zahraničí. Jako zástupce domácích, tedy ruských, politických událostí jsem zvolila reportáž o případu Andreje Sacharova. Sportovní, ale zároveň i politické, události reprezentuje olympiáda v Moskvě. Protože pořad nezapomíná ani na události, které sice neměly historicky tak zásadní význam, ale výrazně ovlivnily běžný život tehdejších Rusů, zvolila jsem pro překlad také reportáž o vstupu „kapitalistických“ nápojů Pepsi Cola, Coca Cola a Fanta na ruský trh a o rekonstrukcích bytů, které tehdy v hojné míře probíhaly. Kulturu v tomto výběru zastupují 2 smutné události roku 1980 – na ruské scéně to byla smrt Vladimira Vysockého, na té zahraniční vražda Johna Lennona. Samozřejmě nelze vynechat ani již zmiňovaný začátek, pro Sovětský svaz nepříliš úspěšné, války v Afghánistánu.

I přesto, že jsem překládala pouze vybrané části jednoho dílu pořadu *Namedni 1961 – 1991. Naše doba*, je tento překlad poměrně obsáhlý, a proto jsem se ho pro větší přehlednost rozhodla umístit do příloh, kde se nachází i originální ruský text. V následující kapitole proto nenaleznete samotný překlad, ale komentář k němu. Jednotlivé části následují v překladu i v komentáři k němu tak, jak následují v pořadu. Každá podkapitola se věnuje jednomu z vybraných témat daného dílu, v první části podkapitoly je vždy věcný komentář k dané události, ve druhé potom analýza překladu.

4.1 ÚVODNÍ ČÁST

V úvodní části pořadu Leonid Parfjonov představuje témata tohoto dílu a osobnosti, které se budou vyjadřovat k vybraným událostem. Tito komentátoři jsou lidé, kteří dosáhli ve svém oboru mimořádných úspěchů a jsou odborníky na témata, k nimž se vyjadřují. Proto si myslím, že je vhodné je nyní krátce představit.

Tatjana Drubič je ruská herečka, lékařka a podnikatelka, která se narodila v roce 1960 v Moskvě. Vystudovala medicínu, ale už při studiích hrála v několika filmech. Zahrála si například ve filmech *Když skončilo dětství* (Сто дней после детства, 1975), *Vyvolení* (Избранные, 1983), *Assa* (Асса, 1987) a dalších, z nichž velkou část režíroval její tehdejší manžel Sergej Solovjov. Nikdy se ale nevzdala své lékařské kariéry a je také spolumajitelkou farmaceutické společnosti.⁸²

Jegor Gajdar byl ruský ekonom a politik, který se narodil v roce 1956 v Moskvě, kde vystudoval ekonomii na MGU. Je známý především tím, že na počátku 90. let, za vlády prezidenta Borise Jelcina, byl ruským ministrem hospodářství a v roce 1992 i premiérem. Byl autorem ekonomických reforem, které převedly Rusko ze státem řízené ekonomiky na tržní. Jeho reformy omezily státní kontrolu cen a měny a započaly první vlnu privatizace. Ekonomové ho za to chválí, protože se mu podařilo během pár let zajistit přechod ruské ekonomiky ze socialistické na kapitalistickou. Mnoho Rusů mu ale nemohlo odpustit, že v důsledku těchto reforem došlo k poklesu životní úrovně a nárůstu inflace, která připravila mnoho lidí o jejich celoživotní úspory. S odstupem času se ale ukázalo, že reformy pomohly Rusku vyhnout se krachu a naopak nastartovaly jeho

82 Биография Татьяны Друбич. In: *РИА Новости* [online]. МИА «Россия сегодня», ©2017 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://ria.ru/spravka/20150607/1068365042.html>

ekonomiku. Jegor Gajdar v roce 2006 upadl do bezvědomí na konferenci v Dublinu a spekulovalo se, že byl možná otráven, což nebylo prokázáno. Jeho zdravotní stav se od té doby horšil a zemřel v roce 2009 na trombózu.⁸³⁸⁴

Sergej Karaganov je ruský politolog a ekonom, který se narodil v roce 1952. Vystudoval ekonomii na MGU. Zabýval se vztahy západní Evropy, USA a Sovětského svazu. Od roku 1991 je členem Rady pro zahraniční politiku Ministerstva zahraničních věcí Ruské federace, v letech 1992 až 1999 byl poradcem prezidenta a od roku 1993 také členem Vědecko-konzultační rady při Radě bezpečnosti Ruské federace. V letech 2001 – 2013 byl jedním z poradců ruského prezidenta Vladimira Putina v otázkách zahraniční politiky. V posledních 10 letech byl nebo stále je poradcem v různých mezinárodních či ruských organizacích, bankách a státních organizacích. Od roku 2006 je děkanem Fakulty světové ekonomiky a světové politiky Vysoké školy ekonomické v Moskvě (НИУ ВШЭ).⁸⁵

Anatolij Streljanyj je ruský spisovatel a publicista, který se narodil v roce 1939 na Ukrajině. Vystudoval žurnalistiku na MGU a pracoval v moskevských novinách a časopisech (Komsomolská pravda, Novyj mir) a ve vydavatelství Sovětský spisovatel (Советский писатель). Je autorem řady knih a filmových scénářů především o životě na venkově a problémech ekonomiky. Od roku 1995 spolupracuje s rádiem Svoboda (Свобода), na kterém připravoval a moderoval pořad *Rusko včera, dnes a zítra* (Россия вчера, сегодня, завтра) a doposud je redaktorem a moderátorem pořadu *Vaše dopisy* (Ваши письма).⁸⁶

Ruské slovo *намедни* má původ již ve staré ruštině a v češtině znamená

83 ŠPAČKOVÁ, Iva. Zemřel Jegor Gajdar, autor ruských ekonomických reforem. In: *iDNES.cz* [online]. 16. 12. 2009 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/zemrel-jegor-gajdar-autor-ruskych-ekonomickyh-reforem-pj4-/eko-zahranicni.aspx?c=A091216_101536_eko-zahranicni_spi

84 KABRHELOVÁ, Lenka. V Rusku zemřel Jegor Gajdar, autor tržních reforem z 90. let. In: *Český rozhlas* [online]. 16. 12. 2009 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/v-rusku-zemrel-jegor-gajdar-autor-trznich-reforem-z-90-let--671291

85 Биография. In: *С. Караганов: Персональный сайт* [online]. Karaganov.ru, ©2017 [cit. 2017-03-18]. <http://karaganov.ru/pages/biography>

86 Анатолий Стреляный. In: *Радио Свобода* [online]. Радио Свобода, ©2017 [cit. 2017-03-18]. <http://www.svoboda.org/author/232.html>

nedávno.⁸⁷ Myslím, že pro účely této práce bude vhodnější ponechat původní název a pouze ho přepsat do latinky. Pokud by se však někdo v budoucnu rozhodl tento pořad vydat v českém znění a chtěl by přeložit do češtiny i jeho název, slovo nedávno se jeví jako nejvhodnější, ikdyž existují i další možné názvy (např. Tehdy, Kdysi, Tenkrát, Onehdy). V názvu se také pro odlišení od každotýdenního analytického pořadu Leonida Parfjonova (viz. Biografie Leonida Parfjonova) objevuje slovní spojení *наша эра* (Намедни 1961 — 1991. Наша эра), jehož ekvivalentem je v češtině slovní spojení náš letopočet. Pokud by však měl název znamenat 1961 – 1991 našeho letopočtu, muselo by v originále znít 1961 — 1991 нашей эры. Z tohoto důvodu si myslím, že je vhodnější přeložit *наша эра* jako naše doba. Celý název tedy bude znít **Namedni 1961 – 1991. Naše doba.**

V celém překladu jsem se rozhodla udělat jednu velkou změnu oproti originálu, a to změnit přítomný čas, používaný v celém pořadu, za minulý. Pro ruštinu je běžné používat pro vyprávění o události, která se odehrála v minulosti, slovesa nedokonavého vidu v přítomném čase.⁸⁸ V češtině se naopak v tomto případě obvykle používají slovesa dokonavého vidu v minulém čase, např. После ввода советских войск в Афганистан Сахаров трижды выступает с заявлениями протеста. - Po vstupu sovětských vojsk do Afghánistánu Sacharov třikrát vystoupil s protestem. V češtině se slovesa nedokonavého vidu v přítomném čase při vyprávění o minulosti používají v případě, že chceme dosáhnout větší napínavosti našeho líčení. U pořadu Namedni by se případné použití sloves v přítomném čase dalo vysvětlit také tím, že se pořad diváky snaží vrátit do roku 1980 a vyprávěním v přítomném čase o minulých událostech u nich chce vyvolat pocit, že se na chvíli vrátili do tohoto roku a rok 1980 je tedy přítomností. Přesto si ale myslím, že použití minulého času bude pro české diváky přirozenější a nebude je mást.

V celém textu jsem také místo celých názvů (např. Sovětský svaz, Spojené státy) ve většině případů používala zkratky (SSSR, USA), protože titulky by měly obsahovat co nejméně znaků (být co nejkratší), aby se daly rychle a pohodlně přečíst. Samozřejmě

87 Намедни. In: *Vasmer's Etymological Dictionary* [online]. Phil Krylov, ©2005-2014 [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <http://starling.rinet.ru>

88 NAVRÁTILOVÁ, Daniela. *Odborná ruština: pro řešení VaV projektů se zaměřením na specifické lexikální, gramatické a stylistické výrazové prostředky*. Moravská vysoká škola Olomouc, s. 19. ISBN 978-80-87240-43-4.

bylo třeba na několika místech překladu změnit slovosled nebo se vyhnout použití přechodníku v češtině, což vyplývá z rozdílností mezi ruštinou a češtinou.

U každé části překladu (zvolila jsem dělení podle témat) bych se chtěla zastavit u některých slov či vět, ve kterých se objevilo nějaké slovo nebo slovní spojení, které je něčím problematické či výjimečné, nebo jsem u něj přistoupila k nějaké výraznější změně oproti originálu. Ve čtvrté větě jsem zaměnila pořadí slov *rok* a *díl* (*Очередной год, очередная серия. - Další díl, další rok.*), protože to, podle mého názoru, lépe vystihuje koncept pořadu, kdy jeden díl zachycuje události jednoho roku. Navíc díky tomu může zůstat následující věta v krátké podobě (*Сегодня 1980 год. - V dnešním díle rok 1980.*), aniž by ztratila smysl nebo byla gramaticky nesprávná. Při popisu obsahu pořadu řekl Leonid Parfjonov i slovní spojení *машина времени*, což v překladu znamená stroj času. V tomto případě se však jedná o ruskou hudební skupinu, a proto jsem tento název pouze přepsala do latinky (*Mašina vremeni*). Také slovo *дублёнки*, označující krátký kožíšek z ovčí kůže, jsem pouze přepsala do latinky, protože se jedná o ruskou realii, která se Česku příliš nevyskytuje.

4.2 ANDREJ SACHAROV

Andrej Dmitrijevič Sacharov byl sovětský teoretický fyzik, disident a bojovník za lidská práva, který žil letech 1921 – 1989. Zabýval se řízenými termojadernými reakcemi a sehrál důležitou roli při konstruování sovětské vodíkové bomby. Ale už v roce 1958 se neúspěšně pokoušel přesvědčit hlavní vojenské představitele SSSR (v roce 1961 i samotného Chruščova), aby zastavili jaderné zkoušky, protože byly podle jeho názoru bezvýznamné pro vojenské i vědecké účely. Od roku 1962 začal publikovat v tisku a vyjadřovat veřejně své myšlenky, včetně názorů na politickou a společenskou situaci v SSSR.⁸⁹ V roce 1968 se po Sovětském svazu začal šířit jeho rukopis *Úvahy o pokroku, mírovém soužití a intelektuální svobodě*, ve kterém psal o potřebě svobody myšlení, kritizoval stalinismus a vyjadřoval svůj nesouhlas s pronásledováním disidentů. V tomto případě nebyl důležitý jenom samotný dokument, ale i jeho autor, protože Sacharov byl jako významný vědec částečně spjatý s režimem a byl jedním z mála vědců, kteří se

89 JANOUC, František. *Případ Andrej Sacharov: Korespondence, kontakty a setkání s akademikem Sacharovem*. Brno, 1994, s. 9-18 ISBN 80-710-8075-6.

nebáli vyjádřit svůj kritický názor veřejně.⁹⁰

Během svých výzkumů si Sacharov začal čím dál víc uvědomovat nebezpečí spojené s jadernými zbraněmi a hrozící jadernou válkou, protože dobře věděl, že jaderná exploze má obrovskou destruktivní sílu a proti útoku jadernými raketami neexistuje obrana. Sacharovovy dopisy a záznamy vystoupení se začaly zveřejňovat i v zahraničních médiích a v sovětském tisku se čím dál častěji objevovaly články kritizující Sacharova.⁹¹

Andrej Sacharov se snažil hájit lidská práva, především disidentů a politických vězňů v SSSR. Snažil se také celosvětově propagovat humanitu a porozumění mezi národy. Za svůj boj za lidská práva a svobody získal v roce 1975 Nobelovu cenu za mír, kterou ale nemohl osobně převzít (nedostal cestovní pas). Cenu za něj v Oslu převzala jeho žena Jelena Bonnerová a přečetla jeho děkovný dopis, ve kterém prosí svět, aby nezapomínal na desítky bojovníků za svobodu a lidská práva, kteří jsou vězněni v Sovětském svazu. Tím se ještě zостřila kritika Sacharova v Sovětském svazu a ztížila se jeho situace. Například ho veřejně v tisku odsoudilo 72 jeho kolegů z Akademie věd SSSR.⁹²

V sovětské společnosti zpráva o vstupu „omezeného kontingentu“ do Afghánistánu vyvolala pouze ojedinělé protesty disidentů, mezi nimi i Andreje Sacharova. Ústřední výbor strany se rozhodl ho za to potrestat tím, že ho zbavili všech titulů a vyznamenání a poslali ho i s manželkou do uzavřeného města Gorkij (dnes Nižnij Novgorod), kde ho stále sledovala policie, měl jenom omezené možnosti komunikace se světem a město nesměl opustit.⁹³ Návrat do Moskvy, k jeho práci a osobní svobodě mu povolil až v prosinci roku 1986 Michail Gorbačov, který mu to osobně zavolal. V Moskvě ho navštěvovalo mnoho novinářů, zahraničních politiků a dalších zájemců o setkání a rozhovor. Chodilo mu také mnoho dopisů. Sacharov se v té době snažil pomáhat dostat z vězení politické vězně v SSSR a bojovat za demokratizaci SSSR.

90 ŠVANKMAJER, Milan a Vladislav MOULIS. *Dějiny Ruska*. 4., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2004, Dějiny států, s. 454 – 456. ISBN 80-7106-658-3.

91 JANOUC, František. *Případ Andrej Sacharov: Korespondence, kontakty a setkání s akademikem Sacharovem*. Brno, 1994, s. 9-18. ISBN 80-710-8075-6.

92 JANOUC, František. *Případ Andrej Sacharov: Korespondence, kontakty a setkání s akademikem Sacharovem*. Brno, 1994, s. 30-36. ISBN 80-710-8075-6.

93 ZUBOV, Andrej Borisovič. *Dějiny Ruska 20. století*. Praha: Argo, 2015, s. 423. ISBN 978-80-257-0964-1.

Andrej Sacharov zemřel v roce 1989, takže se bohužel nedožil ani konce Sovětského svazu.⁹⁴

V originálním textu najdeme slovní spojení *нобелевский лауреат*, v češtině se ale se spojením nobelovský laureát nesetkáme, proto je nutné ho přeložit jako *laureáta Nobelovy ceny*. Ruské slovo *заявление* znamená prohlášení, žádost nebo požadavek, v tomto případě by se tedy dalo *заявление протеста* přeložit jako protestní prohlášení. Zde je však z kontextu zřejmé, že svůj protest přednesl Andrej Sacharov na tiskové konferenci, a proto je možné *заявление протеста* přeložit pouze jako *protest*, aniž by se ztratila informace o tom, jaký způsobem Sacharov svůj nesouhlas vyjadřoval. Větu *Во время перемещения по городу академика сопровождают сотрудники КГБ* jsem přeložila *Po městě akademika doprovázeli příslušníci KGB*, překladem zde došlo k určitému zjednodušení, které ale pochopení smyslu věty spíše usnadňuje a nedochází zde ke ztrátě žádné důležité informace, toto zkrácení je navíc vhodné z hlediska titulkování.

4.3 OLYMPIÁDA V MOSKVĚ

Na zasedání Mezinárodního olympijského výboru v roce 1974 ve Vídni bylo definitivně rozhodnuto, že pořadatelským městem LOH 1980 bude Moskva (soutěžila s americkým Los Angeles).⁹⁵ Sovětský svaz se snažil využít této možnosti a ukázat světu, že je moderní země, která je schopna zorganizovat tak velkou mezinárodní akci, jakou jsou Letní olympijské hry. V Moskvě vyrostlo několik velikých moderních hal a stadionů (Lužniky, Krylatskoje), krytý plavecký bazén (součást Olympijského komplexu na prospektu Míru) a jezdecký stadion v Bitcevském lesoparku a další budovy (hotely, vysílací studia) a sportoviště. Původně se plánovalo soustředit všechna sportoviště do jedné části Moskvy, ale nakonec bylo rozhodnuto rozmístit budovy po celém městě, aby mohly sloužit sportovcům z celého hlavního města i po skončení her. V letech 1975-1977

94 JANOUCH, František. *Případ Andrej Sacharov: Korespondence, kontakty a setkání s akademikem Sacharovem*. Brno, 1994, s. 80-88. ISBN 80-710-8075-6.

95 KÖSSL, Jiří. *Historie olympijských her: hry 22. olympiády Moskva 1980 a jejich význam*. Praha, 1979, s. 17.

byla postavena olympijská vesnice, která byla předem navržena tak, aby po skončení olympiády mohla sloužit jako bydlení pro 15 000 lidí. Na letišti Šeremetěvo byl postaven nový komplex (Šeremetěvo 2), který umožňoval odbavení 6 milionů cestujících ročně.⁹⁶

Sovětský svaz považoval fakt, že mu bylo přiděleno konání olympiády za projev určitého mezinárodního uznání Sovětského svazu a socialistického zřízení celým světem (včetně Západu). Jenže v lednu 1980 americký prezident James Carter vystoupil s televizním projevem, ve kterém požadoval bojkot moskevské olympiády sportovci USA i dalších členských zemí NATO v souvislosti s vojenskou přítomností SSSR v Afghánistánu (od prosince 1979). Sportovci a olympijské výbory většiny zemí ale byli proti. Také Mezinárodní olympijský výbor odmítl možnost, že by se LOH 1980 mohly zrušit, odložit nebo přesunout do jiného města. Nakonec se k americkému bojkotu přidalo 66 států (například Kanada, Japonsko, Čína, Izrael, Norsko, SRN), některé ale spíše z ekonomických než politických důvodů. Zvláštním případem byly země jako Francie, Velká Británie, Austrálie, Itálie a několik dalších, jejichž Národní olympijské výbory se rozhodly sportovce do Moskvy vyslat i přes nesouhlas jejich vlád, a proto se musely výpravy těchto zemí vzdát státní vlajky a hymny a místo nich používat olympijskou symboliku (vlajku s 5 kruhy a olympijskou hymnu).⁹⁷⁹⁸

Ale i přes bojkot či neúčast tolika zemí byla olympiáda úspěšná po sportovní i organizační stránce. Bylo překonáno několik rekordů a návštěvníci i sportovci ještě dlouho nemohli zapomenout na úvodní a závěrečnou ceremonii, jejichž součástí byla i „živá tribuna“. Tu tvořilo 4500 sportovců, kteří drželi různobarevné vlajky a pomocí nich vytvořili kolem 220 měnicích se a hýbajících se obrazů. Nejpůsobivějším z nich byl obraz olympijského maskota, medvěda Míši, kterému při slavnostním ukončení olympiády ukápla z oka slza.⁹⁹

V pořadu zaznělo jméno **Seva Novgorodcev**. Seva Novgorodcev se narodil v roce 1940 v Leningradě. Vystudoval sice technickou školu a nějakou dobu pracoval na lodi, ale více ho zajímala hudba. Hrál v několika orchestrech na dechové nástroje. V roce 1975

96 KROUTIL, František. *Moskva olympijská: teze přednášky*. Praha: Olympia, 1980, s. 1-20.

97 DOBROVODSKÝ, Vladimír. *Olympijské hry 1980. Hry 22. olympiády - Moskva. 13. zimní olympijské hry - Lake Placid*. Praha: Olympia, 1981, s. 24-26.

98 KOLÁŘ, František. Bojkoty olympijských her. In: SLEPIČKOVÁ, Irena a Pavel SLEPIČKA. *Sport a politika*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2010, s. 110-111, ISBN 978-80-86317-82-3.

99 DOBROVODSKÝ, Vladimír. *Olympijské hry 1980. Hry 22. olympiády - Moskva. 13. zimní olympijské hry - Lake Placid*. Praha: Olympia, 1981, s. 23.

emigroval ze Sovětského svazu na Západ, od roku 1977 žil v Londýně, kde začal na stanici BBC moderovat hudební pořad o současné populární hudbě, určený pro posluchače ze Sovětského svazu. Pořad se vysílal 27 let a Rusové se díky němu seznamovali se západní populární hudbou. Později měl i další vlastní rozhlasový pořad, ve kterém dělal rozhovory s různými hosty. Svou rozhlasovou kariéru ukončil v roce 2015.¹⁰⁰

Větu *Уже первого января саммит НАТО принимает решение о бойкоте московской олимпиады семи странами-участницами блока* jsem přeložila *Нned prvního ledna bylo na summitu NATO rozhodnuto o bojkotu moskevské olympiády sedmi členskými zeměmi organizace*. V češtině se v současnosti o NATO nemluví jako o bloku, protože na rozdíl od bloku zemí Varšavské smlouvy (někdy označovaného jako východní blok) stále existuje, ale již se oficiálně nepovažuje za protipól stran, které nejsou jeho součástí. Navíc slovo organizace je přímo obsaženo v názvu NATO (North Atlantic Treaty Organization).

Президент США Картер призывает: «Отнять у Москвы олимпийские игры, перенести их в другое место, или отложить их проведение.» lze přeložit dvěma způsoby. Můžeme změnit přímou řeč na nepřímou (*Prezident USA Carter vyzval k odebrání olympijských her...*) nebo zachovat přímou řeč, ale slovesa v infinitivu přeložit do češtiny jako slovesa v 1. osobě množného čísla rozkazovacího způsobu (*Prezident USA Carter vyzval: „Odeberme Moskvě olympijské hry...“*). V překladu jsem zvolila druhou možnost, protože více odpovídá vizuální stránce pořadu, neboť moderátor přímo cituje tehdejšího amerického prezidenta a čte jeho slova z papíru. Leonid Parfjonov rád ozvláštňuje svůj pořad dobovými vtipy, v této části proto uvádí komentář Sevy Novgorodceva k bojkotu moskevské olympiády: *Сева Новгородцев издевается, мол, Советский Союз зато может пугать политику со спортом, послав в определённую страну свою команду по стрельбе по движущимся мишеням и назад не возвращает*. Vtip je založen na přirovnání sovětské armády v Afghánistánu k týmu olympijských reprezentantů, pro zachování vtipu je třeba použít pro označení

100 Биография. In: *Seva Novgorodcev online* [online]. Seva.ru, ©1998-2015 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://www.seva.ru/bio/>

vojáků sportovní terminologii a přeložit *команду по стрельбе по движущимся мишеням* jako *tým střelců na pohyblivý terč*. Na konci této části pořadu zazní slovo *sankce*, které jsem se rozhodla v překladu zvýraznit kurzívou, protože se jedná o termín, což vyplývá i z intonace, se kterou ho moderátor vyslovil. Posledním slovem, u kterého bych se v této části chtěla zastavit, je slovo *обиход*, které znamená všední život či každodennost, v tomto případě jsem ho přeložila slovy *běžná řeč*, protože se jedná o zařazení slova *sankce* do běžného života, což v případě slova znamená zařazení do běžné řeči.

O olympiádě se v pořadu mluví znovu po úseku věnovaném ekonomice a filmu *Baba Jaga je proti!*, pro větší přehlednost uvedu komentáře k této části o olympiádě již na tomto místě. Slovní spojení *в пионерском лете восемьдесят* jsem původně chtěla přeložit doslovně *v pionýrském létě 1980*. Podle Českého národního korpusu se však spojení pionýrské léto v češtině prakticky vůbec nepoužívá. Z tohoto důvodu jsem zvolila překlad *byly dva turnusy letních pionýrských táborů*. *Манеж для тяжелоатлетов* jsem přeložila jako *stadion pro těžkou atletiku*. V češtině sice také existuje slovo manéž, ale používá se výhradně ve spojení s cirkusem. V souvislosti se sportem se slovo *манеж* překládá jako hala, aréna nebo stadion. Přesný překlad věty *Здесь можно провести всё* by zněl *Zde je možné uskutečnit cokoli*. Z kontextu vyplývá, že cokoli v tomto případě znamená jakoukoli sportovní akci. Proto jsem větu přeložila *Je možné tu pořádat jakoukoli sportovní akci*.

Полтора километра он первый в мире проплывает быстрее 15 минут jsem přeložila *1500 metrů jako první na světě uplaval pod 15 minut*. V češtině se vzdálenosti v plavání častěji uvádějí v metrech než v kilometrech. V pořadu také byla řeč o světovém rekordu ve skocích do výšky, který činil 2 metry 36 centimetrů. Pro češtinu je ale typičtější říct 236 centimetrů. *Миллионы людей далёкие от спортивных страстей* doslova znamená *miliony lidí, kterým jsou vzdáleny sportovní vášně*. V češtině to ale nezní moc přirozeně, proto jsem zvolila trochu méně přesný, ale zato přirozenější překlad: *Miliony lidí, které jinak sport moc nezajímá*. Slovo *подозревать* znamená podezírat, může ale znamenat i domnívat se nebo předpokládat. Proto jsem záporný tvar tohoto slovesa (tj. не подозревать) přeložila jako *nemít ani tušení*.

4.4 EKONOMIKA SOVĚTSKÉHO SVAZU NA PŘELOMU 70. A 80. LET

V průběhu 70. a počátku 80. let Sovětský svaz čím dál více ztrácel svou soběstačnost a stával se závislým na mezinárodním obchodu. V zahraničí Sovětský svaz nakupoval především potraviny a spotřební zboží, to dokazuje například objem dováženého obilí. Zatímco v roce 1973 bylo z dovozu pouze 13,2% spotřebovaného obilí, v roce 1981 se jednalo už o 41,4%, téměř polovina spotřebovaného obilí tedy byla z dovozu. Pro nákupy v zahraničí potřeboval Sovětský svaz valuty a k jejich získání musel prodávat své výrobky a suroviny do zahraničí, takže se stával stále závislejší na bilanci dovozu a vývozu a na výši valutových rezerv. Tuto situaci mu částečně pomáhaly řešit takzvané *ropné šoky*. K prvnímu došlo v roce 1973, kdy po arabsko-izraelské válce ceny ropy stouply na čtyřnásobek.¹⁰¹ K dalšímu výraznému zvýšení ceny ropy ze 14,02 dolarů za barel v roce 1978 na 31,61 dolarů za barel v roce 1979¹⁰², došlo kvůli iránské revoluce, po které Írán začal vyvážet menší množství ropy.¹⁰³ Ale ani to nestačilo pokrýt všechny náklady na nákup zboží ze Západu, protože za valuty prodával Sovětský svaz pouze pětinu své roční těžby (zbytek prodával státům RVHP za zvýhodněné ceny), a musel proto Západu platit i zlatem. Navíc v roce 1984 dosáhla známá naleziště ropy na území SSSR svého produkčního vrcholu a bylo nutné investovat do stavby ropovodů, do těžebních strojů a do hledání nových nalezišť, což zvyšovalo výrobní cenu ropy a snižovalo zisky z jejího prodeje.¹⁰⁴

Slovní spojení *союзная экономика* znamená *svazová ekonomika*, v tomto kontextu mi ale přijde vhodnější překlad *sovětská ekonomika*, protože se jedná o ekonomiku Sovětského svazu. Větu *Просто возможность функционирования сельского хозяйства* jsem přeložila zjednodušeně jako *fungování zemědělství*, ikdyž doslovný překlad by byl *Prostě možnost (schopnost) fungování zemědělství*. Slovo *подспудный* znamená skrytý nebo utajený, proto jsem *глубокие подспудные процессы*

101 ZUBOV, Andrej Borisovič. *Dějiny Ruska 20. století*. Praha: Argo, 2015, s. 441-446, ISBN 978-80-257-0964-1.

102 CÍLEK, Václav a Martin KAŠÍK. *Nejistý plamen: průvodce ropným světem*. Praha: Dokořán, 2007, s. 191. ISBN 978-80-7363-122-2.

103 ZUBOV, Andrej Borisovič. *Dějiny Ruska 20. století*. Praha: Argo, 2015, s. 441-446, ISBN 978-80-257-0964-1.

104 ZUBOV, Andrej Borisovič. *Dějiny Ruska 20. století*. Praha: Argo, 2015, s. 441-446, ISBN 978-80-257-0964-1.

přeložila jako *hluboko skryté procesy*. Při překladu jsem tedy zaměnila slovní druhy: přídavné jméno *глубокий* jsem změnila na příslovce *hluboko*.

4.5 BABA JAGA JE PROTI!

Kreslený film *Baba Jaga je proti!* (Баба Яга против!) natočil v roce 1980 režisér Vladimír Pekar podle scénáře Alexandra Kurljandského, Grigorije Ostěra a Eduarda Uspenského. Film se skládá ze tří zhruba desetiminutových částí. Hlavními hrdiny jsou Baba Jaga (Баба Яга), Kostěj Nesmrtelný (Кощей Бессмертный) a tříhlavý drak (Змей). Tito známí záporní hrdinové ruských pohádek se snaží zkazit olympiádu v Moskvě. V prvním dílu se snaží chytit olympijského maskota medvídka Míšu a zabránit mu dostat se do Moskvy. V druhém dílu se pokouší ukrást vzácné ruské suvenýry (matrjošky, samovary a podobně), které má Míša připravené pro olympioniky. V závěrečném dílu se snaží zabránit Míšovi zapálit olympijský oheň (odtud také ukázka, která se objevila v pořadu *Namedni*). Všechny jejich pokusy jsou ale samozřejmě marné, protože olympijské hry v Moskvě nemůže nic pokazit ani ohrozit.¹⁰⁵

Tento animovaný film má jasný politický podtext. Baba Jaga představuje USA a její pomocníci další země, které se připojily k bojkotu LOH 1980. Ty však nemůžou Sovětskému svazu a medvídku Míšovi překazit uspořádání krásného svátku sportu. Když se Baba Jaga ve filmu dozví, že se maskotem olympiády stal Míša, ptá se: „Proč on (Míša) a ne já?“. Tím chtěli tvůrci pravděpodobně poukázat na to, že podle nich je příčinou bojkotu závist Spojených států (americké město Los Angeles prohrálo souboj s Moskvou o pořádání Letních olympijských her 1980).

Slovo *нечесть* označuje někoho nebo něco, co je nečestné, podlé, nehodné úcty. Při překladu do češtiny jsem toto slovo nahradila slovem *ježibaba*. Tato postava v českých pohádkách odpovídá postavě Baby Jagy z ruských pohádek, a je tedy v pohádkách spojována se špatnými vlastnostmi, což odpovídá slovu *нечесть*. Na konci části pořadu věnované filmu *Баба Яга против!* je také krátká ukázka z tohoto animovaného filmu, ve které zazní 2 věty, které říká Baba Jaga a Kostěj. V textu překladu

105 Советский мультфильм "Баба Яга против " 1 серия. In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 26. 03. 2016, natočeno 1980 [vid. 2017-03-20]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=UZPMgl54dpQ&list=PLy0vVlvCxuKH2U8KrRsOpOSLDtX13xBxo&index=1>

jsou tyto věty označeny uvozovkami, protože se jedná o přímou řeč. V titulcích ale v uvozovkách nejsou, protože v titulcích se přímá řeč zpravidla neuvozuje.

4.6 PEPSI COLA V SOVĚTSKÉM SVAZU

Pepsi Cola se poprvé Rusům představila v roce 1959, kdy Sovětský svaz hostil Americkou národní výstavu. Na této výstavě byl i stánek, u kterého mohli zájemci ochutnat tento nealkoholický nápoj charakteristické hnědé barvy. Pepsi Colu tu ochutnal dokonce i Nikita Chruščov. Pepsi Cola měla u Rusů úspěch, během výstavy jí vypili více než 3 miliony skleniček. I přesto si ale na její uvedení na sovětský trh museli Rusové počkat přes 10 let. V roce 1974 podepsala společnost PepsiCo (výrobce Pepsi Coly) smlouvu, na základě které se začla Pepsi Cola vyrábět v SSSR a firma PepsiCo se stala výhradním distributorem vodky Stoličnaja na americký trh. První závod na výrobu Pepsi Coly byl otevřen již v roce 1974 v Novorossijsku, ale ve velkém se začala Pepsi Cola v Sovětském svazu prodávat až od roku 1979 v souvislosti s olympiádou v Moskvě. Pepsi Cola se stala díky své specifické chuti, neobvyklému obalu, ale především díky svému americkému původu, velmi populární, a to i přesto, že její cena byla ve srovnání s ruskými limonádami dvakrát vyšší.¹⁰⁶

Takto na příchod Pepsi Coly do Sovětského svazu vzpomíná ve své knize *Generation P* spisovatel Viktor Pelevin: „A tak generace P opravdu neměla žádnou možnost volby a děti sovětských let sedmdesátých si vyvolily pepsi stejně, jako si jejich rodiče vyvolili Brežněva. Ať už to bylo, jak chtělo, ty děti, ležící na letní mořské pláži, dlouze hleděly k bezmračnému modravému obzoru, pily teplou pepsi-colu, stáčenou do charakteristických láhví ve městě Novorossijsku, a snily o tom, že daleký zakázaný svět z druhé strany moře jednou vkročí i do jejich života.“¹⁰⁷

Větu *С Олимпиады от Москвы до самых до окраин начинают своё шествие «Пепси-кола» и «Фанта»* jsem přeložila *Od olympiády se z Moskvy až do*

106 Как Пепси покоряло СССР. In: *ART on* [online]. Art-on.ru, ©2011-2015, 22. 04. 2015 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://art-on.ru/rubric/history/85729.html/>

107 PELEVIN, Viktor Olegovič. *Generation P*. Praha: Humanitarian Technologies, 2002. Současná ruská literatura (Humanitarian Technologies), s. 7, ISBN 80-863-9818-8.

nejvzdálenějších koutů Ruska začaly šířit Pepsi Cola a Fanta. Doslovný překlad by zde působil nepřirozeně, proto jsem *до окраин* nepřeložila jako *do okrajů*, ale *do koutů*; *начинают своё шествие* by se dalo přeložit *začaly svou pouť*, ale v tomto případě by to znělo příliš pateticky, a proto jsem zvolila překlad *začaly se šířit*. Větu *В соседних цехах Очаковского пивзавода выпускаются вечные конкуренты — «Пепси-кола» и «Кока-кола»* jsem se rozhodla zjednodušit, protože informace o tom, jestli se tyto nápoje vyráběly přímo v očakovském pivovaru, nebo v nějaké jeho oddělené součásti, není moc důležitá. V překladu tedy tato věta zní *V očakovském pivovaru se vyráběly konkurenční Pepsi Cola a Coca Cola.*

4.7 SMRT VLADIMIRA VYSOCKÉHO

Vladimir Vysockij byl slavný ruský herec a písničkář, který žil v letech 1938-1980. Již v mládí navštěvoval dramatický kroužek pod vedením herce MCHATu Vladimira Bogomolova, který také objevil jeho talent. Maminka V. Vysockého vzpomíná, jak jí Bogomolov po jednom z představení kroužku ve kterém Vysockij hrál na otázku, jestli se může Vladimir věnovat divadlu profesionálně odpověděl: „Nejenom může, ale musí! Váš syn má talent.“¹⁰⁸ Vysocký se velmi chtěl stát hercem a díky svému úsilí byl v roce 1956 přijat ke studiu herectví do Studia divadla MCHAT¹⁰⁹ a to i přesto, že ho málem nepřijali kvůli jeho chraplavému hlasu.¹¹⁰ Během studia také začal veřejně vystupovat s písněmi, které si sám skládal a sám se při zpěvu doprovázel na kytaru. „Fenomén Vysockého spočíval v tom, že v ruské společnosti neexistovala skupina nebo vrstva, která by Vysockého nezbožňovala. V ohromných sálech, kde se odehrávaly jeho koncerty, bylo možné spatřit kohokoli, pubertáka, dálkového řidiče i univerzitního profesora. (...) Na koncertech Vysockého byly zastoupeny všechny generace, od čtrnácti do devadesáti. Všichni znali jeho písně nazpaměť a na koncertech pak tisícíhlavé a nesmírně různorodé publikum zpívalo spolu s ním. (...) Vysocký dokázal oslovit celý

108 SAFONOV, Anatolij Nikolajevič. *Vspominaja Vladimira Vysockogo*. Moskva: Sovetskaja Rossija, 1989, s. 76 – 77, ISBN 5-268-00829-3.

109 FILIPOVÁ, Helena. *Vladimir Vysockij: Put' od barda k poetu: (stanovlenije i razvitije poetičeskoj sistemy V.S. Vysockogo)*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 180, ISBN 80-210-2908-0.

110 SAFONOV, Anatolij Nikolajevič. *Vspominaja Vladimira Vysockogo*. Moskva: Sovetskaja Rossija, 1989, s. 78, ISBN 5-268-00829-3.

národ proto, že svými texty uměl vyjádřit jeho náladu.“¹¹¹ V druhé polovině 60. let už byl Vysocký díky svým písním i hereckým rolím v Divadle Na Tagance (od roku 1964) i ve filmu velmi populární, jeho koncerty byly beznadějně vyprodané a znal ho celý Sovětský svaz.¹¹² O jeho jedinečnosti a veliké oblíbenosti mezi lidmi svědčí to, že Vysockij byl oficiálně pouze herec a přesto, že všechny jeho koncerty byly zakázané (když už byly povolené, tak pouze jako Setkání s hercem Divadla Na Tagance a i tak se potom často organizátoři nebo sám Vysockij museli dostavit na policii), nesměly se tisknout plakáty a jeho nahrávky se šířily pouze ve formě amatérských záznamů z živých koncertů na gramofonových deskách či magnetofonových páskách, byly jeho koncerty vždy plné. Lidé znali jeho texty nazpaměť a mnoho z nich ho doma poslouchalo i přesto, že jim hrozilo, že je někdo udá a policie jim zabaví nahrávky i s přehrávačem.¹¹³¹¹⁴ I když Vysockij jako zpěvák v SSSR oficiálně neexistoval, stal se symbolem, a do jisté míry i hlasem, své epochy, kterému se svou slávou mohl rovnat snad jenom kosmonaut Jurij Gagarin. Přátelé a blízcí Vysockého vzpomínají na jeho neuvěřitelné pracovní a životní tempo. Ráno měl obvykle zkoušku v divadle, poté natáčel film nebo měl koncert a večer účinkoval v divadle. A nedokázal odpočívat ani v noci, jak vzpomíná jeho maminka: „Volod’a psal především v noci. Byl to jeho zvyk už od mládí. (...) Nikdy nešel spát dřív než ve čtyři ráno. A v deset musel být na zkoušce v divadle.“¹¹⁵ Navíc měl již od dětství problémy se srdcem, v roce 1970 málem zemřel, když mu praskla céva v krku. Lékaři mu nařídili, že musí přestat pít a kouřit a musí hodně odpočívat, ale on se své závislosti na alkoholu nedokázal zbavit a odpočívat také dlouho nevydržel.¹¹⁶¹¹⁷¹¹⁸

Svou závislost na alkoholu si uvědomoval, ale nedokázal ji překonat a místo toho

111 HEJKO, Mykola a Jana HAVLÍKOVÁ. *Asteroid 2374: život a smrt Vladimíra Vysockého*. Praha: World Circle Foundation, 1999, s. 47 – 48, ISBN 80-902-7311-4.

112 HEJKO, Mykola a Jana HAVLÍKOVÁ. *Asteroid 2374: život a smrt Vladimíra Vysockého*. Praha: World Circle Foundation, 1999, s. 54, ISBN 80-902-7311-4.

113 HEJKO, Mykola a Jana HAVLÍKOVÁ. *Asteroid 2374: život a smrt Vladimíra Vysockého*. Praha: World Circle Foundation, 1999, s. 40 – 44, ISBN 80-902-7311-4.

114 SAFONOV, Anatolij Nikolajevič. *Vzpominaja Vladimira Vysockogo*. Moskva: Sovetskaja Rossija, 1989, s. 40, ISBN 5-268-00829-3.

115 SAFONOV, Anatolij Nikolajevič. *Vzpominaja Vladimira Vysockogo*. Moskva: Sovetskaja Rossija, 1989, s. 79, ISBN 5-268-00829-3.

116 tamtéž

117 FILIPOVÁ, Helena. *Vladimir Vysockij: Put' od barda k poetu: (stanovlenije i razvitije poetičeskoj sistemy V.S. Vysockogo)*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 180, ISBN 80-210-2908-0.

118 VLADY, Marina. *Vladimír, aneb, Zastavený let*. Praha: Albatros, 2005. Albatros Plus, s. 27 – 30, ISBN 80-00-01682-6.

začal od poloviny 70. let užívat drogy.¹¹⁹ Takto na to vzpomíná jeho třetí žena, francouzská herečka ruského původu, Marina Vladyová ve své knize vzpomínek: „Přejdeš dokonce přímo na morfium, aby ses nenechal svést alkoholem, nějakou dobu si myslíš, že jsi našel zázračné řešení. Ale dávky se zvyšují a ty nepozorovaně upadáš z jednoho otroctví do druhého. (...) Tvé srdce, vyčerpané vším tím přepínáním, přestane bít. Poprvé 25. července 1979, uprostřed představení Hamleta v dusném horku Samarkandu se zhroutíš do bezvědomí. Zpátky k životu tě přivede injekce přímo do srdce. Rok poté, přesně na den, 25. července 1980, k setkání se smrtí došlo skutečně.“¹²⁰

Vladimir Vysockij zemřel ve věku 42 let během olympiády v Moskvě. Přestože se oficiální média o úmrtí Vladimira Vysockého téměř nezmiňovala, šířila se zpráva rychlostí blesku a v den pohřbu se na Taganském náměstí shromáždily davy lidí, kteří se chtěli rozloučit se svým oblíbeným zpěvákem a hercem. Pamětníci událostí vzpomínají, že zástup lidí sahal až k několik kilometrů vzdálenému Kremlu a lidé zasypávali pohřební průvod květinami, které byly v té době v Moskvě nedostatkovým zbožím. Vysockého texty se nesměly během jeho života tisknout, ale již v roce 1981 vychází první kniha jeho veršů s názvem *Nerv*. Od roku 1990 bylo sepsáno a vydáno mnoho odborných prací o Vladimiru Vysockém a jeho díle.¹²¹¹²²

Moderátor při popisu pohřbu Vladimira Vysockého mimo jiné říká: „*Ha два часа разрешают доступ к телу.*“ To by se dalo přeložit *Na dvě hodiny byl povolen přístup k tělu*, což ale zní příliš příkře, téměř jako z nějakého kriminálního či lékařského příběhu. Proto jsem zvolila eufemističtější překlad *Během 2 hodin se s ním mohli lidé rozloučit*. V pořadu zazněla také slova *заметка окончания в «Вечёрке»*, Večerkou jsou zde myšleny noviny Večerní Moskva, pro zjednodušení jsem se rozhodla název *«Вечёрка»* nahradit obecným podstatným jménem *noviny*.

Větu *Великий певец другой эпохи говорил, что у него нет никаких званий, у него*

119 FILIPOVÁ, Helena. *Vladimir Vysockij: Put' od barda k poetu: (stanovlenije i razvitije poetičeskoj sistemy V.S. Vysockogo)*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 180, ISBN 80-210-2908-0.

120 VLADY, Marina. *Vladimír, aneb, Zastavený let*. Praha: Albatros, 2005. Albatros Plus, s. 195, ISBN 80-00-01682-6.

121 FILIPOVÁ, Helena. *Vladimir Vysockij: Put' od barda k poetu: (stanovlenije i razvitije poetičeskoj sistemy V.S. Vysockogo)*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 180, ISBN 80-210-2908-0.

122 HEJKO, Mykola a Jana HAVLÍKOVÁ. *Asteroid 2374: život a smrt Vladimíra Vysockého*. Praha: World Circle Foundation, 1999, s. 9 – 13, ISBN 80-902-7311-4.

есть только имя — Вертинский jsem přeložila *Velký ruský zpěvák dřívější doby Alexandr Věrtinský* řekl: „*Nemám žádné tituly ani hodnosti, jen své jméno – Věrtinský.*“ Většina Čechů neví, kdo to byl Alexandr Věrtinský, což by jim mohlo působit potíže při pochopení této věty, proto jsem doplnila do věty jméno Alexandra Věrtinského a nepřímou řeč změnila na přímou, aby bylo zřejmé, že Leonid Parfjonov zde cituje větu Alexandra Věrtinského, kterou tento zpěvák kdysi řekl sám o sobě.

4.8 VÁLKA V AFGHÁNISTÁNU

Sovětská armáda byla v Afghánistánu od 27. prosince 1979 do 15. února 1989. V roce 1978 došlo v této asijské zemi ke komunistickému převratu, při kterém byl zavražděn prezident Mohammed Daúd a byl nahrazen vůdcem Lidově demokratické strany Afghánistánu Núrem Muhammedem Tarákím, kterého podporoval tehdejší nejvyšší představitel SSSR Leonid Brežněv. Jenže v září 1979 zastřelil Tarákího vicepremiér Hafizulláh Amín a zaujal jeho místo v čele země. Sovětský svaz měl v Afghánistánu mnoho agentů, z jejichž zpráv vyplývalo, že pokud nebude Amín odstraněn, dojde tu ke změně z komunistického režimu na antisovětskou islámskou republiku.¹²³ To nemohl Sovětský svaz nechat bez odezvy, zvláště když si uvědomíme, že Afghánistán sousedí s Turkmenistánem, Uzbekistánem a Tádžikistánem, které byly tehdy součástí SSSR. V roce 1998 přiznal Zbigniew Brzezinski, který byl v 70. letech americkým poradcem pro národní bezpečnost, že přesvědčil prezidenta Jimmyho Cartera, aby dal americké CIA souhlas k vytvoření Tálíbanu¹²⁴. Tím chtěly Spojené státy vyvolat u SSSR dojem, že sílíci pozice islámu v Afghánistánu je pro SSSR bezprostřední hrozbou, protože by se tato vlna radikálního islamismu mohla rozšířit i do jeho muslimských republik, a vyprovokovat tak Sovětský svaz k vojenské akci proti Afghánistánu.¹²⁵ To se Američanům skutečně povedlo a 27. prosince 1979 poslal Sovětský svaz do Afghánistánu svou 40. armádu, která tvořila takzvaný OKSVA (Ограниченный контингент советских войск в Республике Афганистан — Početně

123 ŠIŠKA, Jiří F. *Prokletá válka: Afghánistán - moskevský Vietnam aneb Debakl Sovětské armády ve válečném konfliktu v Afghánistánu 1979-1989*. Olomouc: Votobia, 1999, s. 7-10, ISBN 80-719-8380-2.

124 Tálíbán je radikální nábožensko-politické hnutí v Afghánistánu, založené na kombinaci radikálního islámu a nacionalismu.

125 HYNEK, Nik, Jan EICHLER a Ľubomír MAJERNÍK. *Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012, s. 26-28, ISBN 978-80-87558-06-5.

omezený kontingent sovětských vojsk v Afghánistánu). SSSR se původně dohodl s prezidentem Amínem, že sovětské jednotky budou rozmístěny pouze na nejdůležitějších strategických místech v zemi a nebudou bez žádosti afghánské vlády vyvíjet žádnou samostatnou bojovou činnost.¹²⁶ Vyslání sovětských vojsk do Afghánistánu bylo prezentováno jako poskytnutí internacionální pomoci spřátelenému afghánskému lidu v boji s kontrarevolucí. Většina západních zemí ale tento krok SSSR považovala za obsazení území cizího suverénního státu, USA a mnoho muslimských zemí se rozhodlo pomoci Afghánistánu v boji o svobodu proti SSSR. Sovětský svaz navíc nedodržel své sliby dané Amínovi – již v první den invaze Amína sovětská speciální jednotka zavraždila a na jeho místo dosadila komunistu Babraka Karmala, který byl do té doby velvyslancem v Praze.¹²⁷ Navíc se sovětské jednotky hned od prvních dnů invaze začaly zapojovat do bojů, protože byly vojensky, technicky i početně lépe vybaveny než afghánské vládní jednotky¹²⁸. Sovětský svaz si představoval, že všech půjde hladce a rychle, podobně jako v Československu v roce 1968, jenže v Afghánistánu narazil na silný odpor opozičních jednotek, které navíc byly podporovány západními zeměmi (především USA) a mnoha muslimskými zeměmi, vše navíc zhoršoval složitý a těžko dostupný horský terén. Sovětská 40. armáda se nakonec v Afghánistánu „zdržela“ více než 9 let.

Poslední sovětský voják opustil Afghánistán 15. února 1989. Celkem se války v Afghánistánu zúčastnilo 620 000 sovětských vojáků, téměř 15 000 z nich zemřelo nebo se stalo nezvěstnými. Další byli zraněni a utrpěli psychickou újmu.¹²⁹ Ztráty na životech obyvatel Afghánistánu jsou ještě daleko větší. Sovětský svaz touto nesmyslnou válkou nic nezískal, ale hodně ztratil – ekonomicky, lidsky i v oblasti mezinárodních vztahů. Proto se tomuto válečnému konfliktu často říká „sovětský Vietnam“¹³⁰. Válka v Afghánistánu urychlila krizi Sovětského svazu a byla jednou z příčin jeho rozpadu

126 ŠÍŠKA, Jiří F. *Prokletá válka: Afghánistán - moskevský Vietnam aneb Debakl Sovětské armády ve válečném konfliktu v Afghánistánu 1979-1989*. Olomouc: Votobia, 1999, s. 11-14, ISBN 80-719-8380-2.

127 HYNEK, Nik, Jan EICHLER a Ľubomír MAJERNÍK. *Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012, s. 28-30, ISBN 978-80-87558-06-5.

128 ŠÍŠKA, Jiří F. *Prokletá válka: Afghánistán - moskevský Vietnam aneb Debakl Sovětské armády ve válečném konfliktu v Afghánistánu 1979-1989*. Olomouc: Votobia, 1999, s. 13, ISBN 80-719-8380-2.

129 ŠÍŠKA, Jiří F. *Bojiště Afghánistán: sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. Druhé, rozšířené vydání. Cheb: Svět křídel, 2015, s. 215-218, ISBN 978-80-87567-72-2.

v roce 1991.¹³¹ S důsledky této války se bohužel potýkáme dodnes, protože Afghánistán se v jejím důsledku stal centrem radikálního islámu a terorismu, který se z této země šíří už i do evropských zemí a USA. Spojené státy spolu se Saúdskou Arábií investovaly do výzbroje mudžahedínského hnutí bojujícího proti SSSR 6 miliard dolarů¹³², jenže to se Spojeným státům vymstilo, protože Afghánci později použili tyto zbraně v bojích proti USA.¹³³

Větu *Скоро сороковая армия сталкивается с необходимостью введения полномасштабной войны* jsem přeložila *Brzy byla 40. armáda nucena vést otevřenou válku*. *Полномасштабный* znamená obrovský, rozsáhlý nebo celkový, v překladu jsem zvolila slovo *otevřený*, které se často používá ve spojení se slovem válka, navíc v tomto kontextu odkazuje na to, že Rusové původně neočekávali, že se budou přímo účastnit, ale stal se opak.

Решение о вводе войск было для советского руководства непростым jsem přeložila jako *rozhodnutí o vyslání vojsk nebylo pro sovětskou vládu snadné*. V ruském originále vidíme částečný zápor, v českém překladu jsem naopak použila úplný, neboli větný zápor, tj. v záporném tvaru je sloveso. Větu *Они не примкнули к создававшемуся Соединёнными штатами Америки единому фронту давления на Советский Союз* jsem přeložila následovně: *Nepřipojili se k tlaku, který na Sovětský svaz vyvíjely Spojené státy*. Tento překlad je poněkud zjednodušený, ale myslím si, že nedošlo ke ztrátě žádné důležité informace ani celkového smyslu věty. Díky tomuto zjednodušení je věta kratší a bude snažší a rychlejší ji v titulcích přečíst. Slovní spojení *быстрее выслуга лет* jsem přeložila jako *zajistit si dřívější odchod do penze, выслуга лет* přesněji znamená *odsloužit si povinná léta* (v tomto případě v armádě), vzhledem k tomu, že v této větě se

130 Válka ve Vietnamu probíhala v letech 1955-1975. Bojovala v ní vojska podporovaná USA na straně proamerického jižního Vietnamu proti vojskům komunistického severního Vietnamu, podporovaným zeměmi východního bloku včetně SSSR. Spojené státy utrpěly v této válce velké ztráty a musely se ze země stáhnout.

131 HYNEK, Nik, Jan EICHLER a Lubomír MAJERNÍK. *Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012, s. 33, ISBN 978-80-87558-06-5.

132 ŠÍŠKA, Jiří F. *Bojiště Afghánistán: sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. Druhé, rozšířené vydání. Cheb: Svět křídel, 2015, s. 218, ISBN 978-80-87567-72-2.

133 Jako odvetu za teroristické útoky z 11. září 2001, za které je odpovědná militantní islamistická organizace al-Káida, vstoupila americká armáda v rámci operace Trvalá svoboda na území Afghánistánu, aby zde bojovala proti hnutí Tálibán, které podporovalo al-Káidu a ovládalo v té době většinu území Afghánistánu.

jedná o důstojníky, je nepravděpodobné, že by si chtěli odsloužit pouze povinnou armádní službu, ale spíše si chtějí odsloužit léta, povinná k odchodu do penze, proto jsem v překladu zvolila tuto konkretizaci. Slovní spojení *лишняя звездочка* jsem přeložila jako další hvězdička, ale pro lepší pochopení jsem dodala ještě na výložky (*další hvězdička na výložky*). Ještě bych se chtěla zmínit o slovním spojení *сыну в армию уодму*, kde je v ruském originále vypuštěno modální sloveso (*придётся*), v armiu může znamenat buď jít do armády (jako voják z povolání) nebo jít na vojnu (plnit povinnou vojenskou službu). Vzhledem k tomu, že z kontextu vyplývá, že jde o nedobrovolné připojení se k armádě, zvolila jsem v překladu slovo vojna: *syn má jít na vojnu*.

4.9 BYTOVÁ SITUACE V 70. LETECH

V 70. letech měli lidé možnost se přestěhovat ze společných domů a bytů, které obvykle sdílelo několik rodin, do samostatných bytů. To v kombinaci s jistotou zaměstnání (v SSSR byla plná zaměstnanost) a tedy i jistotou pravidelného příjmu, způsobilo velký zájem Rusů o spotřební zboží. Lidé sháněli vybavení bytů (nábytek, koberce), spotřebiče, prádlo a další. Poptávka převyšovala nabídku, a tak se na mnoho druhů zboží stály dlouhé fronty nebo bylo dostupné pouze přes někoho známého. V polovině 60. let se stát vzdal absolutní kontroly nad bytovým fondem a povolil vznik bytových družstev, což urychlilo výstavbu nových bytů a zkrátilo čekací doby na získání vlastního bydlení. Například v Leningradě bylo díky bytovým družstvům v letech 1966 – 1970 postaveno 20% nových bytů. Ale i když dostala rodina nový byt, bylo třeba odstranit nedodělky a sehnat vybavení bytu, ale stavební materiály, nářadí a další podobné zboží bylo těžko dostupné, a proto se někteří lidé uchýlovali i ke krádežím na pracovišti.¹³⁴

Slovo *стаж* znamená *stáž, nebo praxi* a v ruštině je, na rozdíl od češtiny, mužského rodu. Zde je ovšem řeč o bytech, a proto jsem větu *У наших отдельных квартир солидный стаж* přeložila *Naše samostatné byty už toho v 80. roce měly dost za sebou*. *Хрущёвки* jsou typickou reálií zemí bývalého Sovětského svazu, a proto se jejich název

134 ZUBOV, Andrej Borisovič. Dějiny Ruska 20. století. Praha: Argo, 2015, s. 453, ISBN 978-80-257-0964-1.

pouze přepisuje, ale často se uvádí v uvozovkách - „*chruščovky*“. Jedná se o první panelové domy v SSSR, které měly obvykle 5 pater, nebyl v nich výtah a měly být rychlým, dočasným řešením bytové krize. Byty v chruščovkách byly oddělené, pro jednu rodinu, a obvykle se skládaly ze 2 místností (obývacího pokoje a ložnice), menší kuchyně a koupelny. Celková rozloha jednoho bytu byla okolo 40 metrů čtverečních. „Chruščovky“ se jim říká proto, že se začaly stavět za éry Nikity Chruščova (ve funkci 1953 – 1964). I když měly být dočasným řešením, velká část z nich dodnes stojí v mnoha městech bývalého SSSR. Letos (2017) moskevský starosta Sergej Sobjanin prohlásil, že se chystá bourání 8 000 těchto bytových domů na území Moskvy, v nichž žije 1 600 000 lidí.¹³⁵

Slovo *хоромы* označuje *sídlo* či *palác* (především na staré Rusi), zde je však použito v souvislosti s bytem, a proto jsem ho přeložila jako *místnost* (*Линолеум можно постелеть в любые хоромы. - Linoleum bylo možné dát do kterékoli místnosti*). Název obchodu «*Уют*» by bylo možné buď přepsat do latinky, nebo ho přeložit. Rozhodla jsem se pro druhou možnost a přeložila jsem název jako „*Komfort*“, které ponechám v uvozovkách, aby bylo zřejmé, že jde o překlad názvu a ne o jeho přepis. Ještě bych se chtěla zastavit u 4 pojmů a jejich překladu. Prvním z nich je *бустилат*. Jedná se o speciální lepidlo na tapety, proto jsem pro překlad použila slovo *taposa*, které se v češtině běžně používá pro označení lepidla na tapety (je to jeho nejrozšířenější značka). *Колено ручкойника* jsem přeložila jako *sifon*. *Водоэмульсионка* je hovorové označení pro *водоэмульсионную краску*, což se do češtiny překládá jako *vodou ředitelná barva*. Význam slovního spojení *шпатлёвка в половину мячика* vyžaduje trochu delší vysvětlení. Шпатлёвка (česky *stěrka*) velmi rychle schne a je těžké ji odstranit ze stěn nádoby, ve které se při práci uchovává. Kutilové ale přišli na to, že když rozříznou dětský gumový míček na polovinu, dostanou 2 nádoby na stěrku. Stěrka není ke gumě moc přilnavá, takže po ztvrdnutí stěrky stačí dno poloviny míčku promáčkout vzhůru, tím se ztvrdlá stěrka uvolní, a nádoba je opět čistá a připravená pro další použití.¹³⁶

135 DORAZÍN, Martin. Ikonické 'chruščovky' půjdou k zemi, nařídil Putin. Někteří obyvatelé se ale stěhovat nechtějí. In: *Český rozhlas* [online]. 06. 03. 2017 [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/kultura/_zprava/1704826

136 STRELJANYJ, Anatolij. Ваши письма. 17 Сентября, 2011. In: *Радио Свобода* [online]. 17. 09. 2011 [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.svoboda.org/a/24325583.html>

4.10 VRAŽDA JOHNA LENNONA

John Lennon byl britský zpěvák, hudební skladatel, textař, malíř a bojovník za mír a lidská práva. Narodil se v roce 1940 v anglickém Liverpoolu, kde také v roce 1956 založil svou první kapelu. Ta postupně měnila své složení i názvy až do roku 1962, kdy vznikla skupina Beatles ve svém známém čtyřčlenném složení : John Lennon, Paul McCartney, George Harrison a Ringo Starr. Beatles v roce 1963 vydali své první album, které mělo velký úspěch. Beatles byli velice populární po celá 60. léta, odehráli spoustu koncertů, nahráli několik desek a ovlivnili mnoho interpretů. Skupina se rozpadla v roce 1970 a mnoho fanoušků z rozpadu vinilo Johna Lennona a jeho druhou manželku, japonskou umělkyni Yoko Ono. John Lennon totiž Yoko Ono často vodil na zkoušky Beatles, nechával se ovlivnit jejími názory a navíc s ní začal pracovat na samostatných projektech, nezávislých na Beatles. Po rozpadu Beatles se všichni členové vydali na sólovou dráhu. John Lennon se se svojí ženou aktivně zapojoval do protestů proti válce ve Vietnamu a pokračoval i v hudební kariéře. Jeho život ale skončil předčasně v pouhých 40 letech. 8. prosince 1980 ho v New Yorku zastřelil psychicky nemocný fanatický fanoušek Mark Chapman. Beatles a jejich hudba jsou populární dodnes a i dnešní mladí lidé znají jejich hity jako *Yesterday*, *Help!*, *Let it be*, *I want to hold your hand*, *All you need is love*, *Hey Jude* nebo *Yellow submarine*. Z Lennonových písní, které vznikly bez Beatles, jsou nejznámější písně *Give peace a chance*, vánoční *War is over* a *Imagine*, která také zní v závěru 20. dílu pořadu *Namedni 1961 – 1991. Naše doba*.¹³⁷¹³⁸

4.11 ZÁVĚREČNÁ ČÁST

V závěrečné části Leonid Parfjonov říká, co bude následovat v dalším díle a loučí se s diváky, proto v této části uvedu pouze analýzu překladu.

Паласы jsou speciální koberce s nízkým vlasem, které byly v módě především v 80. letech. Slovo *паласы* nelze do češtiny přeložit jedním slovem. Nabízejí se zde dvě možnosti překladu. Můžeme zvolit přepis do latinky (*palasy*) nebo popsat význam tohoto

137 WOODALL, James. *John Lennon: dva rebelové - jedna legenda*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2008. Albatros Plus. ISBN 978-80-00-02107-2.

138 CRAMPTON, Luke, REES, Dafydd a Wellesley MARSH, ed. *Lennon*. Praha: Slovart, 2010. Music icons. ISBN 978-80-7391-420-2.

slova (*koberce s nízkým vlasem*). Slovní spojení *борьба с несунами* jsem přeložila jako *boj s krádežemi na pracovišti*, neboť čeština nemá pro slovo *несуны* jednoslovný ekvivalent. Leonid Parfjonov také v pořadu říká, že v následujícím díle bude „*Юнона и Авось*“, což je rocková opera. To ale většina Čechů neví, a proto jsem tuto informaci doplnila do překladu (*rocková opera Juno a Avos*).

4.12 TVORBA TITULKŮ

Pořad jsme sestříhali v programu *Avidemux* tak, aby v něm zbyly pouze ty části, ke kterým jsou vytvořeny titulky. Titulky jsme dělali v programu *Subtitle Workshop*. Každý titulek by měl mít maximálně 2 řádky, z nichž každý obsahuje maximálně 45 znaků textu. Časy se k titulkům v programu přidělují tak, že se nejdříve vybere časový úsek a poté se k němu dopíše text titulku. Program uživateli radí s maximální délkou titulků, s optimálními časovými rozestupy mezi titulky a upozorňuje ho i na další chyby. Abychom nemuseli kopírovat každý řádek textu překladu zvlášť, zkopírovali jsme celý překlad do poznámkového bloku, v němž byla předem vytvořena šablona. Tak jsme dostali titulky s odpovídajícím textem, ale s neodpovídajícími časovými hodnotami. Tento textový soubor jsme uložili ve formátu *srt*, časové hodnoty jsme upravili v již zmiňovaném programu *Subtitle Workshop*. Titulky lze zobrazit tak, že se přiřadí k filmu spuštěnému v podporovaném přehrávači nebo se „vypálí“ přímo do obrazu filmu a jsou tak jeho nedílnou součástí. Touto úpravou se ale sníží kvalita záznamu.

5 ZÁVĚR

Tato práce se věnuje tvorbě významného ruského novináře, moderátora a autora mnoho filmů a televizních pořadů Leonida Parfjonova. Parfjonov natočil mnoho filmů o historii a kultuře Ruska, o jejichž existenci čeští diváci obvykle nemají vůbec tušení. Přitom Parfjonov se věnoval takovým tématům a osobnostem, jako je Puškin, Nabokov, válka na Krymu nebo ruští Židé. Také vytvořil televizní pořady Ruské impérium a Namedni 1961 – 1991. Naše doba, ve kterých shrnuje důležité události a představuje osobnosti ruské historie od cara Petra I. po nedávnou minulost. Nabízí nám tak kvalitní informace o historii Ruska, navíc z ruského úhlu pohledu. Tyto informace lze považovat za důvěryhodné, neboť Leonid Parfjonov si vždy zakládá na objektivitě zveřejňovaných informací a na svobodě slova. Důkazem toho je to, že své dokumentární filmy doplňuje o různé písemnosti, dobové záběry a jiné historické prameny. Tvorbě každého jeho filmu předchází dlouhá příprava a konzultace s odborníky. Kvůli boji proti cenzuře informací byl propuštěn ze zaměstnání, čímž dokazuje, že je pro něj nestrannost informací a jejich dostupnost důležitější, než vlastní kariéra. Svými filmy a projekty navíc Leonid Parfjonov pomáhá zajímavou formou mezi lidmi šířit povědomí o ruských dějinách. O to víc zarážející je, že o Leonidu Parfjonovovi zatím nevznikla v Česku ani v Rusku žádná publikace, která by se věnovala pouze jemu a jeho tvorbě.

Z mnoha Parfjonovových pořadů lze za nejvýznamnější považovat jeho projekt Namedni 1961 – 1991. Naše doba, kterému je věnována podstatná část této práce. životního stylu dané doby. Proto je tento pořad také vhodnou pomůckou při výuce dějepisu, protože pomáhá studentům naučené teoretické informace propojit s vizuální stránkou a kontextem doby, což usnadňuje pochopení těchto informací a jejich přesahu do současnosti. Pořad je přehledně dělen podle jednotlivých let a každý díl se skládá z několika oddělených témat. Každému z nich je věnováno několik minut, takže vyučující může při výuce využít pouze část týkající se konkrétní události nebo osobnosti. Využití ve výuce v českých školách však zatím brání absence českého překladu (titulků či dabingu).

Důležitou součástí práce je také vytvoření titulků k vybraným částem jednoho dílu pořadu Namedni 1961 – 1991. Naše doba. Pořad má 43 dílů, každý po 50 minutách, takže je nemožné, aby v rámci této práce byly vytvořeny titulky k celému pořadu. Jde

tedy spíše o poukázání na možnosti překladu a tvoření titulků k takovému žánru pořadu. Pro překlad takového pořadu je třeba pochopit kontext událostí, o kterých je v něm řeč. Pořad Namedni 1961 – 1991. Naše doba je navíc specifický tím, že má široký rozsah témat od vědy, přes politiku, kulturu a módu až po životní styl. Leonid Parfjov rád ozvláštňuje pořad dobovými vtipy, pro jejichž pochopení a správný překlad je nutná alespoň základní orientace v ruské historii a kultuře. Z těchto důvodů je překlad doplněn o analýzu a komentář.

6 ПРÉКЛАД

Добрый вечер. Это двадцатая серия проекта Намедни 1961-1991 Наша эра. События, люди, явления, определившие образ жизни, то без чего нас невозможно представить и ещё труднее понять. Очередной год, очередная серия. Сегодня 1980 год. Сахарова выслали в Горький, ирано-иракская война, московская олимпиада, Джунa, Рейган президент, Машина времени, мы воюем в Афганистане, Москва слезам не верит, дефицит сантехники, Хамеровский центр, Шереметево-2, дублёнки, убийство Джона Леннона. Комментаторы: актрисса Татьяна Друбич, экономист Егорь Гайдар, политолог Сергей Караганов, писатель Анатолий Стреляный. После ввода советских войск в Афганистан самый известный диссидент, нобелевский лауреат, академик Сахаров трижды выступает с заявлениями протеста. Собрав на пресс-конференцию работающих в Москве заграничных журналистов, Сахаров осуждает действия советских руководителей и призывает вернуть солдат домой. 22-го января Сахарова задерживают на улице, и вместе

Dobrý večer. Tohle je 20. díl projektu NAMEDNI 1961-1991 Naše doba. Události, lidé, jevy, které určovaly podobu života. To, bez čeho je nemožné si nás představit a ještě těžší pochopit. Další díl, další rok. V dnešním díle rok 1980.

Sacharova vystěhovali do Gorkého, íránsko-irácká válka, moskevská olympiáda, Džuna, Regan prezidentem, Mašina vremeni, válčíme v Afghánistánu, Moskva slzám nevěří, nedostatek sanitární techniky, Chamerovské centrum, Šeremetěvo 2, dubljonky, vražda Johna Lennoa. Komentátoři: herečka Tat'jana Drubič, ekonom Jegor Gajdar, politolog Sergej Karaganov, spisovatel Anatolij Streljanyj.

Po vstupu sovětských vojsk do Afghánistánu nejznámější disident, laureát Nobelovy ceny, akademik Sacharov třikrát vystoupil s protestem. Svolal zahraniční novináře pracující v Moskvě na tiskovou konferenci, na které odsoudil činy sovětské vlády a vyzval ji ke stažení vojáků z Afghánistánu. 22. ledna Sacharova zadrželi na ulici a i s manželkou poslali do města Gorkij, uzavřeného pro cizince.

<p>с женой препровождают в закрытый для иностранцев город Горький.</p> <p>В Горьком Сахарова поселят в квартиру на первом этаже элитного дома. Телефона в квартире нет. Устанавливается постоянный милицейский пост, без специального разрешения к Сахарову никого не допускают. Во время перемещения по городу академика сопровождают сотрудники КГБ. Связь с внешним миром старается поддерживать жена академика, Елена Боннэр. Она возит в Москву статьи, письма и политические заявления. Их публикация на Западе и в советском самиздате заставляет КГБ вести постоянную контрпропагандистскую кампанию. О ссылке Сахарова знает вся страна.</p>	<p>V Gorkém Sacharova ubytovali v přízemí elitního domu. V bytě nebyl telefon. Stálá policejní hlídka nepustila k Sacharovovi nikoho bez speciálního povolení. Po městě akademika doprovázeli příslušníci KGB. Kontakt s vnějším světem se snažila udržovat akademikova manželka Jelena Bonnerová, která vozila do Moskvy články, dopisy a politická prohlášení. Jejich publikace na Západě a v sovětském samizdatu nutila KGB vést neustálou kontrapropagandistickou kampaň. O vyhnanství Sacharova věděla celá země.</p>
<p>С самого начала года из-за введения советских войск в Афганистан оказываются под угрозой олимпийские игры в Москве, право на которые так давно заслужил советский спорт. Уже первого января саммит НАТО принимает решение о бойкоте московской олимпиады семи странами-участницами блока. Президент США Картер призывает: «Отнять у Москвы олимпийские игры, перенести их в другое место,</p>	<p>Olympiáda</p> <p>Od samého začátku roku jsou kvůli vstupu sovětských vojsk do Afghánistánu ohroženy olympijské hry v Moskvě. Právo na ně si sovětský sport zasloužil už dávno. Hned prvního ledna bylo na summitu NATO rozhodnuto o bojkotu moskevské olympiády sedmi členskými zeměmi organizace. Prezident USA Carter vyzval: „Odeberme Moskvě olympijské hry, přemístíme je na jiné místo nebo</p>

<p>или отложить их проведение.»</p> <p>У нас это называется смешивать спорт с политикой. Популярный у советской молодёжи клеветник с BBC Сева Новгородцев издевается, мол, Советский Союз зато может путать политику со спортом, послав в определённую страну свою команду по стрельбе по движущимся мишеням и назад не возвращает.</p> <p>Решение не ехать из держав Запада кроме США принимают ФРГ, Канада и Япония. В Англии, Франции и Италии олимпийские комитеты решают ехать, но правительства против и спортсмены в Москве выступают не под флагами своих стран, а под олимпийским белым полотнищем с пятью кольцами. Попытка бойкота олимпиады — часть вводимых против СССР западных санкций. Это новое слово в нашем обиходе.</p>	<p>odložme jejich pořádání.“</p> <p>U nás se tomu říká míchat sport s politikou. U sovětské mládeže oblíbený pomlouvač z BBC Seva Novgorodcev se vysmíval, že SSSR si zato může plést politiku se sportem, když poslal do oné země svůj tým střelců na pohyblivý terč a nechce ho poslat zpět.</p> <p>Rozhodnutí neúčastnit se ze západních velmocí přijala SRN, Kanada a Japonsko. V Anglii, Francii a Itálii se olympijské výbory rozhodly jet, ale vlády byly proti a sportovci v Moskvě nevystupovali pod vlajkami svých zemí, ale pod olympijskou bílou vlajkou s pěti kruhy. Snaha bojkotovat olympiádu byla součástí západních sankcí, zavedených proti SSSR. Slovo sankce se nově dostalo do naší běžné řeči.</p>
<p>На семидесятые годы в отношениях союзной экономики с мировой произошли радикальные изменения. К концу семидесятых союзная экономика уже тесно интегрирована в мировое хозяйство, очень зависит от конъюнктуры мировых рынков. Бурный рост цен на нефть, нефтяного экспорта позволил резко нарастить</p>	<p>V 80. letech došlo ve vztazích sovětské a světové ekonomiky k radikálním změnám. Koncem 70. let je sovětská ekonomika už hluboce integrovaná do světového hospodářství, silně závisí na konjunktuře světových trhů. Prudký růst cen ropy a jejího vývozu dovolil strmý nárůst nákupů zboží z dovozu. Nákupy dovozového masa vzrostly osmkrát, obilí</p>

<p>импортные закупки. Импортные закупки мяса выросли в восемь раз, зерна в десять. От них в полном объеме сегодня зависит и снабжение крупнейших городов. Просто возможность функционирования сельского хозяйства. После начала войны в Афганистане американцы попытались использовать эту возросшую зависимость Союза от мирового рынка в виде санкций. Попытка неудачная. Конъюнктура мирового рынка нефти слишком благоприятна для Советского Союза. В мире ей дефицит, Советский Союз крупнейший покупатель американского зерна, американскому правительству просто не выдержать давление собственного сельскохозяйственного лобби. Санкции окажутся неудачными. В то же время в мире, в мировой нефтяной промышленности, идут глубокие подспудные, не очень видимые, процессы. Именно благоприятная конъюнктура и высокие цены приводят к росту капиталовложений в мировую нефтедобычу, вводу за рубежом новых крупнейших нефтяных месторождений, структурным сдвигам, снижающим потребление нефти. Через три четыре</p>	<p>desetkrát. Na nich tehdy v plném objemu záviselo i zásobování největších měst a fungování zemědělství. Po začátku války v Afghánistánu se Američané snažili využít této rostoucí závislosti SSSR na světovém trhu zavedením sankcí. Snahy byly neúspěšné. Konjunktura světového trhu s ropou byla příliš příznivá pro Sovětský svaz. Ve světě byl nedostatek ropy. SSSR byl největším odběratelem amerického obilí. Americká vláda prostě nevydržela tlak vlastních zemědělských lobby. Sankce se ukázaly neúspěšnými. V té době ve světě, ve světovém ropném průmyslu, probíhají hluboko skryté, nepřítelné viditelné procesy. Právě příznivá konjunktura a vysoké ceny ropy vedly k nárůstu investic do světové těžby ropy, otevření nových velikých ropných nalezišť v zahraničí a k strukturálním změnám, snižujícím spotřebu ropy. Za tři čtyři roky se situace na světovém trhu s ropou radikálně změní. Ceny budou klesat, Sovětský svaz se ocitne v úplně jiné pozici, ale to bude až později.</p>
---	---

<p>года ситуация на мировом рынке нефти радикально изменится. Цены пойдут вниз, Советский Союз окажется совсем в другом положении, но это будет потом.</p>	
<p>Нетривиальный ход советской контрпропаганды — трёхсерийный мультфильм «Баба Яга против!». Про то, как сказочная нечесть пытается сорвать праздник спорта. «Уже горит.» «Баба Яга против!»</p> <p>Москва в олимпиаду образцовый город. Во-первых полупустая — выловлены проститутки, бомжи, в пионерском лете восемьдесят две смены по сорок дней вместо обычных трёх по двадцать шесть. Иногородним гражданам в Москву разрешается въезд только по командировкам, которых не дают. Во-вторых в Москве построено 78 олимпийских объектов.</p> <p>В Лужниках малая арена накрыта крышей, неподалёку возводят универсальный зал Дружба, похожий на морскую звезду. В Крылатском появляется конструктивно смелое сооружение — велотрек, а рядом асфальтобетонная велотрасса. Здесь же гребной канал и поля для стрельбы из лука. За месяц до олимпиады</p>	<p>Neobyčejný tah sovětské kontrapropagandy – třídílný animovaný film Baba Jaga je proti! O tom, jak se pohádková ježibaba snaží překazit svátek sportu. „Už hoří.“ „Baba Jaga je proti!“</p> <p>Moskva byla během olympiády vzorovým městem. Zaprvé byla poloprázdná. Byli pochytáni bezdomovci a prostitutky, byly dva turnusy letních pionýrských táborů po 40 dnech místo obvyklých třech po 26. Občanům z jiných měst byl povolen vjezd pouze za účelem služební cesty, na které sem nikoho neposílali. Zadruhé bylo v Moskvě postaveno 78 olympijských objektů.</p> <p>V Lužnikách byla zastřešena malá aréna, nedaleko odtud postavili univerzální halu Družba, podobnou mořské hvězdici. V Krylatském vyrostla konstrukčně odvážná budova velodromu a vedle něj asfaltobetonový cyklistický okruh. Byl tu také veslařský kanál a střelnice pro lukostřelbu. Měsíc před začátkem</p>

<p>открывается крупнейший в Европе гостиничный комплекс Измайлово. В Измайлове и манеж для тяжелоатлетов. В Битцевском парке конноспортивная база. Под одной крышей комплекса ЦСК на Ленинградском проспекте располагаются футбольное поле и легкоатлетический манеж. В Останкино достраивается олимпийский телерадиокомплекс. 21 новая телестудия и 72 радиостудий и 62 комментаторские. Параллельно Проспекту Мира Олимпийский проспект, на нём спорткомплекс Олимпийский, бассейн и самой большой крытый в Европе олимпийский стадион. Крыша-мембрана без единой опоры покрывает площадь четырёх футбольных полей. С того времени Москва один из главных спортивных центров мира. Здесь можно провести всё.</p>	<p>olympiády byl otevřen největší hotelový komplex v Evropě – Izamajlovo. V Izmajlově byl i stadion pro těžkou atletiku. V Bitcevském parku postavili jezdecké závodiště. Pod jednou střechou komplexu CSK na Leningradské třídě se nacházelo fotbalové hřiště a lehkootletický stadion. V Ostankinu se dostavoval olympijský vysílací komplex, ve kterém bylo umístěno 21 nových televizních studií, 72 rozhlasových studií a 62 komentátorských. Paralelně s třídou Míru probíhala Olympijská třída, na které se nacházel Olympijský sportovní komplex, bazén a největší krytý olympijský stadion v Evropě. Jeho střecha v podobě membrány bez jediné opory zastřešovala plochu o rozloze 4 fotbalových hřišť. Od té doby je Moskva jedním z hlavních sportovních center světa. Je možné tu pořádat jakoukoli sportovní akci.</p>
<p>Олимпиада, про которую говорят, что она вместо объявленного ранее на восьмидесятый год коммунизма, в спортивном отношении проходит в целом успешно. Владимир Сальников устанавливает два рекорда. Полтора километра он первый в мире проплывает быстрее 15</p>	<p>Olympiáda, o které se říká, že přišla místo komunismu, dříve slibovaného na tento rok, proběhla po sportovní stránce úspěšně. Vladimír Salníkov ustanovil 2 rekordy. 1500 metrů jako první na světě uplavал pod 15 minut. Slavný kubánský boxer Teofilo Stevenson se stal trojnásobným</p>

<p>минут. Великий кубинский боксёр Теофила Стивенсон становится трёхкратным олимпийским чемпионом. Кубинцы побеждают в половине весовых категорий. Герд Вессиг из ГДР устанавливает новый мировой рекорд по прыжкам в высоту 2 метра 36 см. Миллионы людей, далёкие от спортивных страстей, запоминают один из лучших олимпийских талисманов Мишку, художника Виктора Чижикова и торжественные церемонии в Москве. Эстетика азиатской дисциплины массовых зрелищ с живыми картинками из тысячи статистов с разноцветными флажками завораживает при открытии и пробирает до слёз при закрытии игр.</p>	<p>olympijským šampionem. Kubánci zvítězili v polovině váhových kategorií. Gerd Wessig z NDR vytvořil nový světový rekord ve skocích do výšky na 236 cm. Miliony lidí, které jinak sport moc nezajímá, si pamatují jednoho z nejlepších olympijských maskotů – medvěda Mišku od výtvarníka Viktora Čížikova a slavnostní ceremonie v Moskvě. Estetika asijské disciplíny masových vystoupení s živými obrazy z tisíce lidí s různobarevnými vlajčkami okouzluje při zahájení a dojíhá k slzám při zakončení her.</p>
<p>Большая спортивная арена Лужников перестала выглядеть главным стадионом олимпиады 80 лишь после своей реконструкции к 850-летию Москвы. Ничего равного высшему эмоциональному пику олимпиады эти трибуны с тех пор не видели. Это случилось в последние минуты церемонии закрытия. Под песню «До свидания наш ласковый Миша» из глаз олимпийского талисмана покатались слёзы, а следом заплакали</p>	<p>Velká sportovní aréna Lužniky ztratila svůj vzhled hlavního stadionu olympiády 80' až při své rekonstrukci k 850. výročí Moskvy. Nic podobného nejvyššímu emocionálnímu vrcholu olympiády tyto tribuny od té doby neviděly. Stalo se to v posledních minutách závěrečného ceremoniálu. Za doprovodu písně Nashledanou, náš laskavý Mišo začaly z očí olympijského maskota téct slzy a spolu s ním se rozplakaly desítky dojatých sportovců, tisíce diváků na</p>

<p>десятки впечатлённых спортсменов, тысячи зрителей, миллионы телезрителей. Русский медведь на поверку оказался сентиментальным и этим выгодно отличался от американского орла по имиджу, о существовании которого у нас тогда никто ещё не подозревал.</p>	<p>stadioně a miliony televizních diváků. Ruský medvěd ukázal, že je sentimentální, a tím se výhodně odlišil od amerického orla svou image, o jejíž existenci tehdy u nás ještě nikdo neměl tušení.</p>
<p>При резко улучшенном снабжении в Москве появляются не только продукты, но и их блестящая упаковка. Крохотные формочки фруктовых джемов, пакетики соков. С олимпиады от Москвы до самых до окраин начинают своё шествие «Пепси-кола» и «Фанта». В соседних цехах Очаковского пивзавода выпускаются вечные конкуренты — «Пепси-кола» и «Кока-кола». В час по 24000 бутылочек нового формата 0,33 литра. Кока-кола продаётся только на спортивных сооружениях. Пепси и апельсиновый напиток Фанта уходят и в открытую торговлю, став первыми престижными безалкогольными напитками.</p>	<p>Díky výrazně zlepšenému zásobování se v Moskvě objevily nejen potraviny, ale i jejich lákavé obaly. Maličké skleničky marmelád, krabičky džusů. Od olympiády se z Moskvy až do nejvzdálenějších koutů Ruska začaly šířit Pepsi Cola a Fanta. V očakovském pivovaru se vyráběly konkurenční Pepsi Cola a Coca Cola. Za hodinu se vyrobilo 24 000 lahví nového typu 0,33 litru. Coca Cola se prodávala jenom na sportovních akcích. Pepsi a pomerančová limonáda Fanta šly i do volného prodeje a staly se nejprestižnějšími nealkoholickými nápoji.</p>
<p>Смерть Высоцкого</p> <p>Во время олимпиады, утром 25 июля, в Москве умирает Владимир Высоцкий. Маленькое сообщение о смерти артиста Московского театра</p>	<p>Smrt Vysockého</p> <p>Během olympiády, 25. července ráno, v Moskvě zemřel Vladimír Vysocký. Kratičkou zprávou o smrti herce Moskevského divadla dramatu</p>

драмы и комедии, так официально называется Таганка, публикует «Вечерняя Москва». Ещё будет заметка в «Советской культуре». Нигде не сообщается о времени и месте прощания, но 28 июля на Таганской площади и близлежащих улицах собирается несколько сотен тысяч человек.

У многих в руках магнитофоны, из них несутся песни Высоцкого. На два часа разрешают доступ к телу. В чёрном свитере и чёрных брюках Высоцкий лежит в белом гробу на чёрной сцене театра. С улицы в зал передают цветы. Много милиции.

Разрыв между никаким официальным положением и всенародным признанием, между крохотной заметкой окончания в «Вечёрке» и тысячами тысячами людей, запрудившими всю Таганку и все окрестности, пытаются преодолеть. Великий певец другой эпохи говорил, что у него нет никаких званий, у него есть только имя - Вертинский. Теперь на похоронах Никита Михалков называет Высоцкого настоящим народным артистом Советского Союза, хотя покойный не был даже заслуженным Российской федерации. В другую эпоху, когда на

a komedie, tak se oficiálně nazývá Taganka, otiskla Večerní Moskva. Ještě se objevila poznámka v Sovětské kultuře. Nikde se nezveřejňoval čas a místo pohřbu, přesto se 28. července na Taganském náměstí a v přilehlých ulicích sešlo několik set tisíc lidí. Mnozí drželi v rukách magnetofony, ze kterých hrály písně Vysockého. Během 2 hodin se s ním mohli lidé rozloučit. Vysocký ležel v černém svetru a černých kalhotách v bílé rakvi na černém jevišti divadla. Z ulice do sálu lidé posílali květiny. Všude bylo plno policistů. Byla snaha překonat velký rozdíl mezi nijakou oficiální pozicí a celonárodním uznáním, mezi kratičkou poznámkou o úmrtí v novinách a mnoha tisíci lidí, kteří zaplavili celou Taganku a okolí. Velký ruský zpěvák dřívější doby Alexandr Věrtinský řekl: „Nemám žádné tituly ani hodnosti, jen své jméno – Věrtinský.“ A nyní na pohřbu Nikita Michalkov nazval Vysockého opravdovým národním umělcem Sovětského svazu, i když zesnulý nebyl ani zasloužilým umělcem Ruské federace. Dříve, když na literárním večeru celý sál vstal při příchodu Achmatovové, se později v Ústředním výboru strany ptali, kdo vstávání organizoval. Nyní byla usnesením

<p>литературном вечере при появлении Ахматовой зал встал, то в ЦК потом допытывались кто организовал вставание. Теперь постановление ЦК и Совмина Высоцкому посмертно за одним числом дадут государственную премию.</p> <p>Высоцкого похоронят на Ваганьковском кладбище, прямо напротив входа. Могила становится местом поклонения Высоцкому и центром продажи его фотографий, кассет, катушек и пластинок.</p>	<p>Ústředního výboru a Rady ministrů Vysockému posmrtně udělena státní cena.</p> <p>Vysockého pohřbili na Vagaňkovském hřbitově, přímo naproti vchodu. Jeho hrob se stal místem uctění jeho památky, centrem prodeje jeho fotek, kazet, magnetofonových cívek a desek.</p>
<p>Война в Афганистане</p> <p>Восьмидесятый — первый год советского военного присутствия в Афганистане. При введении группировки предполагали, что мы не будем напрямую участвовать в боевых действиях. Задача - лишь контролировать крупные населённые пункты и основные дороги, но скоро сороковая армия сталкивается с необходимостью введения полномасштабной войны. Ещё в начале года в ответах Брежнева на вопросы «Правды» говорится, что решение о вводе войск было для советского руководства непростым. Чуть позже, в интервью для западной прессы, наши признают небольшое</p>	<p>Válka v Afghánistánu</p> <p>Osmdesátý rok byl prvním rokem sovětské vojenské přítomnosti v Afghánistánu. Při vstupu naší armády se předpokládalo, že se nebudeme přímo účastnit bojů. Úkolem bylo pouze kontrolovat velká města a strategické cesty, ale brzy byla 40. armáda nucena vést otevřenou válku. Ještě na začátku roku Brežněv v odpovědích na otázky Pravdy přiznával, že rozhodnutí o vyslání vojsk nebylo pro sovětskou vládu snadné. O něco později, v rozhovoru pro západní tisk, naši přiznávají nevysoký počet obětí při nočním přesunu konvojů. V sovětském tisku se o bojích v Afghánistánu vůbec nepíše. Pouze se klade odpor</p>

число жертв при передвижении колон в ночное время. В советской печати вообще нет информации о боях в Афганистане. Только даётся отпор клеветникам. Мол, на Западе нагнетается антисоветская истерия, в то время как мы всё делаем лишь по просьбе афганского правительства.

Реакция на советское вторжение в Афганистан была, с точки зрения, советского руководства и Советского Союза чудовищной. Смесь возмущения, злости, откровенного злорадства и изумления. Рецидив холодной войны. Те, кто хотели усилить давление на Советский Союз, просто обрадовались. Они увидели, что Москва влезла в такую ситуацию, из которой долго не вылезет. Европейцы, которые не хотели полномасштабной холодной войны не могли тем не менее понять мотивы советского руководства. Они осуждали Москву, но тем не менее не примкнули к создававшемуся Соединёнными штатами Америки единому фронту давления на Советский Союз. В конечном итоге все понемногу успокоились, загнали занозу как можно глубже, эта заноза вызвала фурункулез. От этого фурункулёза

pomlouvačům. Na Západě se prý zvedá vlna antisovětské hysterie, zatímco my vše děláme pouze na žádost afghánské vlády.

Reakce na sovětskou invazi do Afghánistánu byla, podle názoru sovětské vlády a Sovětského svazu, odporná. Směs pohoršení, zloby, neskryvané škodolibosti a úžasu. Návrat studené války. Ti, kteří chtěli zesílit tlak na Sovětský svaz se museli zaradovat, protože viděli, že Moskva se dostala do takové situace, ze které se jen tak hned nevymaní. Evropané, kteří si nepřáli, aby studená válka propukla naplno, tím spíš nemohli pochopit motivy sovětské vlády. Sice odsuzovali Moskvu, ale i přesto se nepřipojili k tlaku, který na Sovětský svaz vyvíjely Spojené státy. Nakonec se všichni trochu uklidnili, zatlačili třísku co možná nejhluběji, a ta tříska vyvolala zánět. A kvůli tomuto zánětu Sovětský svaz, který už v té době slábl, začal slábnout ještě rychleji. Afghánistán ve značné míře přispěl k tomu, že nejdříve padl komunismus, a pak se rozpadl Sovětský svaz.

S podzimní demobilizací v 80. roce přicházejí do Ruska první vyprávění očitých svědků o Afghánistánu. Všem

<p>Советский Союз, который так уже к тому времени слабел, стал слабеть ещё быстрее. Афганистан в значительной степени поспособствовал тому, что сначала упал коммунизм, а потом развалился Советский Союз.</p> <p>Осенняя демобилизация 80 года разносит по стране первые рассказы очевидцев про Афганистан. Всем ясно, чем мы там, на самом деле, заняты. Мы воюем. Есть офицеры, для которых Афганистан — шанс карьеры, больше жалования, быстрее выслуга лет, лишняя звездочка. Есть солдаты готовы рискнуть, но дома для родителей нет большого страха чем, сыну в армию идти и могут отправить в Афганистан.</p>	<p>došlo, co jsme tam ve skutečnosti dělali. Válčili jsme. Byli důstojníci, pro které to byla šance vybudovat si kariéru, zajistit si dřívější odchod do penze, získat další hvězdičku na výložky. Byli vojáci, kteří byli ochotni to risknout, ale doma měli rodiče největší strach z toho, že syn má jít na vojnu a můžou ho poslat do Afghánistánu.</p>
<p>Далёкая южная страна, теперь каждый день главная тема новостей и разговоров, в которых она получает короткое прозвище «Афган». Официальное наименование операции: оказание интернациональной помощи, солдаты называются воинами-интернационалистами. Они выполняют интернациональный долг. Формулировка ограниченный контингент советских войск приписывается министру обороны,</p>	<p>Vzdálená země na jihu, tehdy hlavní téma zpráv a rozhovorů, dostala krátkou přezdívku Afgan. Operaci se oficiálně říká poskytnutí mezinárodní pomoci a vojákům vojáci-internacionalisté. Formulace „omezený kontingent sovětských vojsk“ je připisována ministru obrany maršálu Ustinovi. Celá formulace zněla: „vyslání omezeného kontingentu sovětských vojsk na žádost afghánské vlády“. Vtip roku 1980: „Co je to tataro-mongolské jho? Vyslání omezeného kontingentu vojsk Zlaté</p>

<p>маршалу Устинову. Полностью введение ограниченного контингента советских войск по просьбе афганского руководства. Главный анекдот 80-го года: «Что такое татаро-монгольское иго? Введение ограниченного контингента войск Золотой орды по просьбе русских князей.»</p>	<p>hordy na žádost ruských knížat.“</p>
<p>Первую директиву о введении боевых действий наши войска получают в начале марта 80-го. В приграничной провинции Кунар рейды вдоль дорог, с этого времени они будут проводиться постоянно. То и дело приходится разблокировать окружаемые советские гарнизоны. Наши воюют даже не за одну из противоборствующих афганских сторон, а просто за самих себя. В мае выходит приказ министра обороны об условиях прохождения службы офицерами ограниченного контингента. Замена предполагается через два года и становится ясно, что наши вошли в Афганистан на долго. Мало пригодные к условиям афганской войны танковые части заменяют за мотопехотные. Суцая бессмыслица — введение в Афганистан зенитно-ракетной бригады. У партизан никакой авиации</p>	<p>První příkaz k zahájení bojových akcí dostala naše vojska na počátku března 1980. V pohraniční provincii Kúnar od té doby neustále docházelo k útokům podél cest. Občas bylo třeba osvobodit z obklíčení sovětské jednotky. Naši nebojovali ani za jednu z afghánských válčících stran, ale prostě sami za sebe. V květnu bylo vydáno nařízení ministra obrany o podmínkách služby důstojníků omezeného kontingentu. K jejich předpokládané výměně mělo dojít po dvou letech a tím bylo jasné, že naši přišli do Afghánistánu na dlouho. Pro afghánské podmínky nepříliš vhodné tankové jednotky byly nahrazeny motorizovanou pěchotou. Holým nesmyslem bylo poslat do Afghánistánu protiletadlovou raketovou brigádu. Vždyť partyzáni těžko mohli mít letectvo. Při přesunu této brigády se v tunelu u Salangského průsmyku 16 vojáků udusilo výfukovými plyny.</p>

<p>быть не может. При выводе этой бригады в тоннели у ущелья Саланг 16 солдат задохнулись от выхлопных газов.</p>	
<p>У наших отдельных квартир солидный стаж. Дома-хрущёвки построены лет 20 назад, крупнопанельному домостроению лет 15, первым домам улучшенной планировки 10. Ремонт по советскому поверю равен пожару. Особенно если жильцу не всё равно, чем покрыт пол, окрашены двери и оклеены стены. Самая трудная задача — сантехника. Мечта достать цветные — голубые, розовые или салатовые — ванну, унитаза и умывальник-тюльпан. Лучше всего финского производства. Дефицит номер два — импортный кафель, например, чешский. 30 рублей за коробку. Линолеум можно постелить в любые хоромы, если он югославский. Дефицитные обои, лучше всего из ГДР, оттуда же белая краска для дверей.</p> <p>В семидесятые годы, когда старели хрущёбы, как-то незаметно, но быстро появилась новая отрасль неказённого народного хозяйства — квартирный ремонт. Я его обнаружил, когда из Харькова приехала моя сестра, больничная гардеробщица,</p>	<p>Naše samostatné byty už toho v 80. roce měly dost za sebou. Od stavby „chruščovek“ uplynulo 20 let, od stavby panelových domů 15 let a prvním domům s vylepšenou dispozicí bylo tehdy 10 let. Rekonstrukce se podle sovětského přísloví rovná požáru. Zvláště pokud není nájemníkovi jedno, čím je pokryta podlaha, čím jsou natřeny dveře a jaké má tapety. Největším oříškem bylo vybavení koupelny. Všichni chtěli barevné – světlemodré, růžové nebo zelené – vany, záchodové mísy a umyvadla-tulipán, nejlépe finské výroby. Nedostatkové zboží číslo dva – dlaždičky z dovozu, například české, 30 rublů za krabičku. Linoleum bylo možné dát do kterékoli místnosti, pokud bylo z Jugoslávie. Nedostatkové tapety, ideálně z NDR, a odtud i bílou barvu na dveře.</p> <p>V 70. letech, když zastarávaly „chruščovky“, se nenápadně, ale rychle objevilo nové odvětví nestátního hospodářství – rekonstrukce bytů. Poprvé jsem ho zaznamenal, když přijela z Charkova moje sestra, šatnářka</p>

<p>с вокзала прямо в магазин «Уют» на Комсомольском проспекте. Там день простояла в очереди, кому-то что-то сунула, к ночи отвёз её на Курский вокзал с грузом, сестра радовалась: теперь и у меня будут моющиеся обои как у главного врача. Никогда в жизни за один час я не услышал столько новых слов и выражений. Бустилат, я её положу на бустилат. Кого её? Что её? Циклевать можно машиной и стёклышком. Некоторые врачи любят стёклышком, но шуруют, конечно, не сами, хватает больных. Колено рукомойника должно быть убрано под кафель. С краской надо так: два слоя нашей, сверху гэдээровская. Гэдээровская водоэмульсионка или что. Не помню. Одно из загадочных выражений не могу расшифровать до сих пор: шпатлёвка в половину мячика.</p>	<p>v nemocnici. Přímo z nádraží jela do obchodu „Komfort“ na Komsomolské třídě. Tam celý den prostála ve frontě, někoho podplatila, a pozdě večer jsem jí odvezl na Kurské nádraží s obrovským balíkem. Sestra se radovala: „teď už i já budu mít omyvatelné tapety jako primář“. Nikdy v životě jsem během jedné hodiny neslyšel tolik nových slov a výrazů. Taposa, položím ji na taposu. Koho ji? Co ji? Parkety se brousí buď bruskou nebo sklem. Někteří doktoři mají radši sklo, ale samozřejmě to nedělají sami, mají dost práce s nemocnými. Sifon musí být schovaný pod obkladem. S barvou se musí takhle: dvě vrstvy naší, navrch východoněmecká. Východoněmecká vodou ředitelná barva nebo co. Už si nevzpomínám. Jeden ze záhadných výrazů nemůžu rozluštit dodnes: stěrka do půlky míčku.</p>
<p>Убийство Джона Леннона 8-го декабря 80-го года в Нью-Йорке погибает Джон Леннон. Один из двух лидеров-соавторов Битлз, группы в СССР не менее культовой, чем в Англии и Соединённых штатах. Как и во всем мире, в СССР скорбящие по Леннону ставят свечки перед портретом человека в старушечьих очках, переслушивают «Let it be»</p>	<p>Vražda Johna Lennona 8. prosince roku 1980 v New Yorku zemřel John Lennon. Jeden ze dvou zpěváků a autorů skupiny Beatles, která byla v SSSR stejně kultovní jako v Anglii a USA. Stejně jako po celém světě, truchlící fanoušci v SSSR stavěli svíčky před portrét člověka ve stařeckých brýlích, stále dokola poslouchali Let it be a psali po zdech</p>

<p>и пишут на стенах домов. Советские граффити декабря 80-го года переделка знаменитых лозунговых строчек Маяковского: Леннон жил, Леннон жив, Леннон будет жить.</p> <p>Леннона убивает поклонник-фанатик Марк Чепмен. Накануне он берёт у своего идола автограф, вечером восьмого декабря Чепмен дожидается Леннона у ограды его дома в Манхэттене и расстреливает в упор из пятизарядного армейского пистолета.</p>	<p>domů. Sovětské graffiti prosince 80. roku byly předělávkou slavných veršů Majakovského o Leninovi: Lennon žil, Lennon žije, Lennon bude žít.</p> <p>Lennona zavraždil fanatický fanoušek Mark Chapman. O několik hodin dříve si vzal od svého idola autogram, 8. prosince večer si počkal na Lennona u zdi jeho domu na Manhattanu a pětkrát na něj zblízka vystřelil z armádní pistole.</p>
<p>Это был год восьмидесятый в проекте Намедни 1961-1991 Наша эра. События, люди, явления, определившие образ жизни. Следующая серия — 81-й год. Экономика должна быть экономной, в Польше Солидарность, а потом военное положение, подорожала водка, выставка Москва — Париж, переход на летнее время, покушение на Рейгана и папу римского, паласы, борьба с несунами, итальянская эстрада, «Юнона и Авось», Бельмондо. До следующей серии и следующего года! Счастливо!</p>	<p>Takový byl rok 1980 v projektu NAMEDNI 1961 – 1991 Naše doba. Události, lidé, jevy, které určovaly podobu života. V příštím díle rok 1981. Ekonomika musí být ekonomická, v Polsku je Solidarita a následně stanné právo, podražila vodka, výstava Moskva – Paříž, přechod na letní čas, atentáty na Regana a papeže, koberce s nízkým vlasem, boj s krádežemi na pracovišti, italská estráda, rocková opera Juno a Avos, Belmondo. Nashledanou v příštím díle a dalším roce. Mějte se!</p>

7 RESUMÉ

Темой настоящей бакалаврской работы является российский журналист, телеведущий и автор фильмов Леонид Парфёнов и его программа «Намедни 1961 — 1991. Наша эра». Цель работы — ознакомить читателя с жизнью и творчеством Леонида Парфёнова, его программой «Намедни 1961 — 1991. Наша эра» и сделать субтитры для выбранных частей одной серии проекта «Намедни 1961 — 1991. Наша эра».

Бакалаврская работа состоит из трёх основных частей. Первая часть с названием «Биография Леонида Парфёнова» рассказывает о жизни Леонида Парфёнова, его вкладе в российскую журналистику и кинематографию. Она состоит из четырёх глав. Первая глава носит название «Личная жизнь и начало карьеры». В ней описывается образование Леонида Парфёнова, его первые работы в журналистике и на телевидении. Здесь также можно найти немного информации о его семейной жизни.

В следующей главе с названием «Карьера с 1993 по 2004 год» указаны ключевые моменты журналистской деятельности Леонида Парфёнов на рубеже 20 - го и 21-го веков. В 1993 году Парфёнов начал работать на известном телеканале НТВ, на котором он вел еженедельную информационно-аналитическую программу «Намедни». Он работал над разными телепроектами на НТВ и на Первом канале, где он вместе с Константином Эрнстом (генеральный директор Первого канала) написал сценарий к очень популярным новогодним программам, такие как «Старые песни о главном» и «Старые песни о главном 2». В этой передаче вспоминаются любимые песни всех времен и народов. Этот пример дает понять, что Парфёнов умеет находить оригинальные способы знакомства людей с историей. В 1997 году возникает телепрограмма «Намедни 1961 — 1991. Наша эра», благодаря которой Парфёнов стал ещё более известным и популярным. Парфёнов также снял несколько биографических и исторических документальных телевизионных фильмов, как, например, «Живой Пушкин», «Век Набокова». В конце этой главы также приводятся причины его недобровольного ухода с телеканала НТВ.

В главе «С 2004 года по современность» можно узнать больше о работе

Леонида Парфёнова. С 2004 года он снимает документальные фильмы и программы с исторической тематикой по заказу Первого канала. Первым из таких проектов был фильм «О мир, ты — спорт!» о Летних Олимпийских играх в Афинах. Большинство этих фильмов было посвящено какой-то заметной личности российской культуры или политики — актрисе Людмиле Гурченко (фильм «Люся»), актрисе Галине Волчек (фильм «Современница»), Леониду Ильичу Брежневу («И лично Леонид Ильич»), писателю Николаю Васильевичу Гоголю («Птица-Гоголь») и другим. У него также была возможность дублировать великобританский мультипликационный фильм «Monkey Dust». Парфёнов стал в России настолько известным, что ему удалось уже два раза сниматься в cameo роли — в фильмах «Тихие омуты» и «Generation П». После ухода с НТВ в 2004 году он стал главным редактором журнала «Русский Newsweek», где он успешно проработал 3 года. В конце 2007 года он решает покинуть журнал и активно начинает работать над фильмами и над книгами «Намедни 1961 — 1991. Наша эра». В 2010 году он стал исторически первым лауреатом премии им. Владислава Листьева. При вручении премии Парфёнов прочитал свою речь, в которой он критиковал недостаток свободы слова в России и отсутствие некоторой информации в СМИ (например отсутствие какой-нибудь критики президента Путина), а также безразличие россиян к журналистике. В 2011 и 2012 гг. он активно участвовал в протестах против тогдашнего президента Медведева и премьер-министра Путина и его партии «Единая Россия» и боролся за честные выборы. Он также сотрудничал с телеканалом «Дождь», который считают оппозиционным. Его новейшим фильмом является первый фильм из трилогии «Русские евреи», снятый в 2016 году.

В последней главе этой части с названием «Своеобразие и вклад Леонида Парфёнова» приводятся информации о его вкладе в российскую журналистику и кинематографию 90-ых лет 20-го века. Он никогда не боялся использовать новые приёмы и откровенно выразить своё мнение. Также стремился популяризовать историю России, сделать её более привлекательной и понятной для зрителей.

Во второй части настоящей работы читатель узнаёт о самом известном проекте Леонида Парфёнова — телепрограмме «Намедни 1961 — 1991. Наша эра». О его истории, структуре, о книгах, возникших на его основании, о похожих историко-документальных программах на российском и чешском телевидениях

и возможности использовать его при обучении истории России в школах и университетах. В первой главе «История программы» можно узнать, что эта телепередача возникла с 1997 по 1999 год на телеканале НТВ. Она была настолько успешной, что Парфёнов решил её расширить на 8 серий, в которых уделил особое внимание девяностым годам (1992 — 1999 гг.). С 2000 по 2003 год Парфёнов начал посвящать каждому году отдельный фильм, в которой он говорит об основных событиях.

Вторая глава «Структура программы» описывает структуру этого проекта и его отдельных частей. Каждая серия посвящена одному году с 1961 по 1991 год (позже по 2003 г.), её средняя длительность равна 50 минутам. В отличие от других историко-документальных передач она не передаёт только информацию о событиях и людях значимых в тот период, а также о товарах, моде, спортивных и культурных событиях, определивших образ жизни в этом году. Каждый выпуск соединяет кинохронику того времени с воспоминаниями современников и комментариями ведущего и экспертов (экономист Егорь Гайдар, политолог Сергей Караганов, писатель Анатолий Стреленный и актриса Татьяна Друбич).

На основе успешной телепрограммы «Намедни 1961 — 1991. Наша эра» возникло также несколько книг с тем же названием. Леонид Парфёнов свои книги называет «книгами-альбомами», потому что в них напечатано много фотографий. Также в них можно найти дополнительную информацию к темам, показанным в телепрограмме. Книги также подразделены по годам, каждая книга содержит 5 или 10 лет. Все книги печатались в издательстве «КоЛибри». Всего Леонид Парфёнов написал 7 книг (первую в 2008 году), восьмая должна выйти в продажу в этом году. Частью настоящей бакалаврской работы является также расписание всех томов книги и годам, которым определённый том посвящен. Следующая глава несёт название «Похожие программы в России и Чешской Республике». В ней программа «Намедни 1961 — 1991. Наша эра» подвергается сравнению с несколькими похожими телевизионными программами, которые возникли совсем недавно на российском и чешском телевидении. Речь идёт о российских программах «Исторические хроники с Николаем Сванидзе» и «История российского шоу-бизнеса». У всех этих программ схожий жанр, историко-документальная программа, а также подразделение по годам (один выпуск касается

одного года). Разница заключается в том, что каждый выпуск «Исторических хроник с Николаем Сванидзе» занимается только одной личностью или одним событием. Передача «История российского шоу-бизнеса» показывает только события и личности из сферы моды, музыки, кино и шоу-бизнеса. В Чешской Республике несколько лет назад показывали передачу «Retro», которая была довольно похожая на «Намедни 1961 — 1991. Наша эра». В ней можно было увидеть разные товары, одежду, мебель, машины, мероприятия- одним словом говоря, все, чем жила Чехословакия с конца Второй мировой войны до начала 21-го века. В некоторых аспектах можно похотим назвать также сериал Чешского телевидения «Vuprávěj!», который отличается от «Намедни 1961 — 1991. Наша эра» в том, что в нём снимались профессиональные актёры, которые зрителям рассказывают придуманную историю одной семьи, происходящую на фоне событий второй половины 20-го и начала 21-го веков в Чехословакии. Программа «Намедни 1961 — 1991. Наша эра» отличается от всех вышеуказанных программ своей комплектностью.

В последней главе этой части «Вклад программы, её использование при обучении истории» идёт речь о преимуществах телепередачи и необходимости сделать чешский перевод, чтобы она стала подходящим материалом для учителей истории в школах и университетах.

В последней части работы, несущей название «Комментарий к переводу», даётся исторический комментарий к темам, появившимся в исходном тексте, а также анализ перевода выбранных частей одного выпуска программы «Намедни 1961 — 1991. Наша эра», конкретно выпуска о 1980 году. Из этого выпуска были выбраны для перевода следующие части: вступительная часть, Андрей Сахаров, Олимпиада в Москве, экономика СССР на рубеже 70-ых и 80-ых гг., фильм «Баба Яга против!», «Пепси-кола» в СССР, смерть Владимира Высоцкого, война в Афганистане, квартиры в 70-ых гг. и убийство Джона Леннона.

В последней главе говорится о переводе текста для субтитров, использовании определенных компьютерных программах и основных правилах для создания субтитров.

Исходный текст и перевод можно найти в главе «Приложения». Здесь можно также посмотреть на фотографию обложки второго тома книги «Намедни 1961 —

1991. Наша эра».

В конце приводится список использованной литературы.

8 SEZNAM LITERATURY

ČESKÉ ELEKTRONICKÉ ZDROJE

1. Británie mi udělila azyl, tvrdí kritička Kremlu. In: *iDNES.cz* [online]. ČTK, 02. 04. 2008 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/britanie-mi-udelila-azyl-tvrdi-kriticka-kremlu-flk-/domaci.aspx?c=A080402_115354_media_pei
2. Retro. In: *Česká televize* [online]. Česká televize, ©1995-2017 [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10176269182-retro/2234-poslani-a-autori-poradu/>
3. HANZLÍČEK, Jakub. Využití audiovizuálních prostředků v dějepisu na příkladu výuky moderních dějin [online]. Plzeň, 2013, s. 72 - 74 [cit. 2017-04-02]. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Dostupné z: <https://theses.cz/id/7978ob/?furl=%2Fid%2F7978ob%2F;so=nx;lang=en>.
4. ŠPAČKOVÁ, Iva. Zemřel Jegor Gajdar, autor ruských ekonomických reforem. In: *iDNES.cz* [online]. 16. 12. 2009 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/zemrel-jegor-gajdar-autor-ruskych-ekonomickyh-reforem-pj4-/eko-zahranicni.aspx?c=A091216_101536_eko-zahranicni_spi
5. KABRHELOVÁ, Lenka. V Rusku zemřel Jegor Gajdar, autor tržních reforem z 90. let. In: *Český rozhlas* [online]. 16. 12. 2009 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/v-rusku-zemrel-jegor-gajdar-autor-trznich-reforem-z-90-let--671291
6. DORAZÍN, Martin. Ikonické 'chruščovky' půjdou k zemi, nařídil Putin. Někteří obyvatelé se ale stěhovat nechťejí. In: *Český rozhlas* [online]. 06. 03. 2017 [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/kultura/_zprava/1704826

RUSKÉ ELEKTRONICKÉ ZDROJE

7. Леонид Парфенов в программе «Сто вопросов к взрослому». In: Youtube [online]. Zveřejněno 22. 06. 2014, natočeno 2009 [vid. 2016-12-20]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=qOfAubkWULM>
8. Биография. In: Oficiální stránky Leonida Parfjonova [online]. Leonid Parfjonov, ©2008-2012 [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://leonidparfenov.ru/biografiya/Леонид>

9. Леонид Парфенов. In: Моя родословная. TV, Первый канал, 05. 02. 2011 [vid. 2016-12-26]. Dostupný z: <http://www.1tv.ru/shows/moya-rodoslovnaya/vypuski/leonid-parfenov>
10. Леонид Парфенов - о себе. In: Youtube [online]. Zveřejněno 01. 02. 2014 [vid. 2016-12-20]. Kanál uživatele Namedni. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=RMKRFJtu4j4>
11. Биография. In: Oficiální stránky Leonida Parfjonova [online]. Leonid Parfjonov, ©2008-2012 [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://leonidparfenov.ru/biografiya/>
12. PANIN, Пја. Елена Чекалова: Хорошую кухню — в спальный район. In: Timeout Moskva [online]. 2010 [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://www.timeout.ru/msk/feature/9175>
13. «Дети XX съезда» 1 серия. «Истоки». In: *Oficiální stránky Leonida Parfjonova* [online]. Leonid Parfjonov, ©2008-2012 [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://leonidparfenov.ru/deti-xx-sezda-1-seriya-istoki/>
14. GORDĚJEVA, Jana. Почему Леонид Парфёнов запретил супруге рожать. In: *Eg.ru* [online]. 2012 [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://www.eg.ru/daily/cadr/32505/>
15. Книги. In: Oficiální stránky Jeleny Čekalovové [online]. Jelena Čekalova, 2016, [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: <http://chekalova.ru/books>
16. NELSON, Anna. Поздравления с юбилеем принимает один из самых ярких российских журналистов — Леонид Парфенов. In: Первый канал [online]. 2010 [cit. 2017-01-01]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2010/01/26/152127-pozdravleniya_s_yubileem_prinimaet_odin_iz_samyh_yarkih_rossijskih_zhurnalistov_leonid_parfenov
17. Портрет на фоне. In: *Vremya.tv* [online]. Первый канал, ©2000-2017 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.vremya.tv/announce/7961>
18. Мемория. Леонид Парфенов. In: *Polit.ru* [online]. Полит.ру, ©1998-2014 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://polit.ru/news/2017/01/26/parfenov/>
19. «Намедни» 20 лет. In: *Parfenovonline.ru* [online]. Parfenovonline.ru, 04. 05. 2016 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://parfenovonline.ru/504_namedni-20-let/
20. О премии. In: *Tefitv.ru* [online]. Комитет индустриальных телевизионных премий, ©2017 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://tefitv.ru/about/>

21. Лица первого канала: Леонид Парфенов. In: *Первый канал* [online]. Первый канал, ©1996-2017 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://tonight.1tv.ru/person/7025>
22. Премьера на Дожде. Концерт Леонида Парфенова и Арт-группы «Мейделех» «Главные песни о старом». In: *Телеканал Дождь* [online]. Телеканал Дождь, 31. 12. 2016 [vid. 2016-02-08]. Dostupný z: https://tvrain.ru/lite/teleshov/zhivaja_muzyka_na_dozhde/kontsert_parfenova-424707/
23. Леонид Парфенов был ведущим Форт Боярда. In: *Oficiální stránky Leonida Parfjonova* [online]. Leonid Parfjonov, ©2008-2012 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://leonidparfenov.ru/leonid-parfenov-byl-vedushhim-fort-boyarda/>
24. Живой Пушкин. In: *Parfenovonline.ru* [online]. Parfenovonline.ru, 03. 04. 2016 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://parfenovonline.ru/160_zhivoj-pushkin/
25. Парфенов, Леонид. In: *Lenta.ru* [online]. ООО «Лента.Ру», ©1999-2017 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <https://lenta.ru/lib/14160469/#65>
26. BORODINA, Arina. Итоги с Владимиром Соловьевым. In: *Коммерсант.ру* [online]. 04. 02. 2005 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://kommersant.ru/doc/544584>
27. Как Леонид Парфенов уходил с НТВ. In: *Коммерсант.ру* [online]. «Коммерсантъ», 03. 06. 2004 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://kommersant.ru/doc/480128>
28. МОТАЈЕВА, Tamara. Леонид Парфенов любит жить со вкусом. In: *Жуковские вести* [online]. 01. 03. 2005 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://zhukvesti.ru/articles/detail/5802/>
29. За что на самом деле Парфенова уволили из "НТВ"?. In: *Правда.ру* [online]. Правда.ру, 02. 06. 2004 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.pravda.ru/news/politics/02-06-2004/22414-0/>
30. Леонида Парфенова уволили с НТВ. Программа и сайт "Намедни" закрыты, помещения опечатаны. In: *Newsru.com* [online]. NEWSRu.com, 01. 06. 2004 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.newsru.com/russia/01jun2004/parfenov.html#3>
31. Парфенов: ТЭФИ - веночек на могилу "Намедни". In: *Polit.ru* [online].

- Полит.ру, 24. 09. 2004 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://polit.ru/news/2004/09/24/tefi2/>
32. О мир, ты — спорт!. In: *Parfenovonline.ru* [online]. Parfenovonline.ru, 02. 04. 2016 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://parfenovonline.ru/242_o-mir-ty-sport/
33. Леонид Парфенов. In: *КиноПоиск* [online]. КиноПоиск, ©2003-2017 [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <https://www.kinopoisk.ru/name/553249/>
34. VOZŇUK, Ksenija. Леонид Парфенов снял фильм о кофе. In: *Sostav.ru* [online]. 24. 12. 2012 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://www.sostav.ru/news/2012/12/24/parfenov_kofe/
35. POLUPANOV, Vladimir. Леонид Парфёнов: «На фото Прокудина-Горского Россия — очень яркая страна». In: *AIF.ru* [online]. 12. 06. 2014 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://www.aif.ru/culture/person/leonid_parfenov_na_foto_prokudina-gorskogo_rossiya_ochen_yarkaya_strana
36. Леонид Парфенов озвучил обезьяну. In: *TopPop.ru* [online]. TopPop.ru, 12. 05. 2008 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://www.toppop.ru/news/leonid_parfenov_ozvuchil_obezyanu/
37. Леонид Парфенов возглавит "Русский Newsweek". In: *Lenta.ru* [online]. ООО «Лента.Ру», ©1999-2017 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <https://lenta.ru/most/2004/12/05/parpfenov/>
38. Леонид Парфенов ушел с поста главного редактора журнала "Русский Newsweek". In: *Lenta.ru* [online]. ООО «Лента.Ру», ©1999-2017 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <https://lenta.ru/news/2007/12/20/parfenov/>
39. Леонид Парфенов представил первый том книги "Намедни. Наша эра. 1961-1970". In: *Newsru.com* [online]. NEWSru.com, 11. 11. 2008 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.newsru.com/cinema/11nov2008/parfenov.html>
40. ALPERINA, Susanna. Парфенов ищет таланты. In: *Российская газета* [online]. 20. 08. 2009 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <https://rg.ru/2009/08/20/minuta-slavy.html>
41. Какие наши годы!. In: *Первый канал* [online]. Первый канал, ©1996-2017 [vid. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.1tv.ru/shows/kakie-nashi-gody/vypuski>

42. SIDOROV, Maxim. Леонид Парфёнов стал новым ведущим передачи «Волшебный мир Disney» на Первом канале . In: *Life-star.ru* [online]. 15. 10. 2011 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://life-star.ru/page/5948P>
43. ARFJONOV, Leonid. Премия имени Владислава Листьева: Выступление при получении премии имени Владислава Листьева. In: *Live Journal* [online]. 25. 11. 2010 [cit. 2017-02-08]. <http://parfenov-1.livejournal.com/29844.html>
44. Выступление Леонида Парфенова на Болотной. In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 10. 12. 2011, natočeno 10. 12. 2011 [vid. 2016-02-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=nPXteOAtSwc&feature=youtu.be>
45. Обломов, Собчак, Парфенов. «Превед, Медвед!». In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 29. 02. 2012 [vid. 2016-02-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=do0wm-0xTNY>
46. Обломов, Собчак, Парфенов. «ВВП». In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 16. 05. 2012 [vid. 2016-02-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=pDfxmDgH5Ew>
47. Обломов, Собчак, Парфёнов - Рэп-молебен в поддержку веры. In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 31. 12. 2012 [vid. 2016-02-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3xqF4f85po4>
48. Глаз Божий. In: *Первый канал* [online]. Первый канал, ©1996-2017 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://www.1tv.com/announce/11438>
49. Познер под давлением Первого канала уходит с "Дождя". In: *Русская служба BBC* [online]. BBC, ©2014 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://www.bbc.com/russian/russia/2012/06/120625_pozner_dozhd_channel_one.shtml
50. IVANOV, Maxim. Гражданское телевидение начинают с Леонида Парфенова. In: *Коммерсант.ру* [online]. 13. 03. 2013 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://kommersant.ru/doc/2145018>
51. Леонид Парфенов о своем фильме и давлении на РБК. In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 08. 08. 2016 [vid. 2016-02-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=2MVIVsqqY-Y>
52. Парфенов: личные вкусы правителя стали основополагающими. In: *BBC Русская служба* [online]. Zveřejněno 04. 11. 2016 [vid. 2016-02-10]. Dostupné

- z: <http://www.bbc.com/russian/media-37879173>
53. НТВшники: "Кому мешал Олег Кашин?" (12.11.2010). In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 14. 08. 2012, natočeno 12. 11. 2010 [vid. 2016-12-20]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=h0kpG5nOEL8>
54. DAVIDOFF, Victor. Russia Has Political Prisoner Deja Vu (Op-Ed). In: *The Moscow Times* [online]. 10. 09. 2015 [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: <http://old.themoscowtimes.com/opinion/article/russia-has-political-prisoner-deja-vu-op-ed/529897.html>
55. Большая разница: Пародия на Леонида Парфёнова. In: *Rutube* [online]. Zveřejněno 2010 [vid. 2016-02-12]. Dostupné z: <https://rutube.ru/video/d2721b6449329835fb1b79f2fb0cee47/>
56. Большая разница: Леонид Парфёнов. In: *Rutube* [online]. Zveřejněno 2010 [vid. 2016-02-12]. Dostupné z: <https://rutube.ru/video/40868a8523afb81ed613966c9b3e914a/>
57. GORŠKOV, Alexandr. Леонид Парфенов: «У меня нет желания кому-то что-то рассказывать». In: *Петербургская интернет-газета Фонтанка* [online]. 28. 04. 2016 [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: <http://www.fontanka.ru/2016/04/28/145/>
58. Намедни. In: *Oficiální stránky Leonida Parfjonova* [online]. Leonid Parfjonov, ©2008-2012 [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://leonidparfenov.ru/namedni>
59. KOSINSKAJA, Anna. Леонид Парфенов: «Мы пока не сложившаяся цивилизация» In: *Бумага* [online]. 22. 09. 2014 [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <http://paperpaper.ru/parfenov/>
60. Биография Татьяны Друбич. In: *РИА Новости* [online]. МИА «Россия сегодня», ©2017 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://ria.ru/spravka/20150607/1068365042.html>
61. Биография. In: *С. Караганов: Персональный сайт* [online]. Karaganov.ru, ©2017 [cit. 2017-03-18]. <http://karaganov.ru/pages/biography>
62. Анатолий Стреляный. In: *Радио Свобода* [online]. Радио Свобода, ©2017 [cit. 2017-03-18]. <http://www.svoboda.org/author/232.html>
63. Намедни. In: *Vasmer's Etymological Dictionary* [online]. Phil Krylov, ©2005-2014 [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <http://starling.rinet.ru>

64. Биография. In: *Seva Novgorodcev online* [online]. Seva.ru, ©1998-2015 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://www.seva.ru/bio/>
65. Советский мультфильм "Баба Яга против " 1 серия. In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 26. 03. 2016, natočeno 1980 [vid. 2017-03-20]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=UZPMgl54dpQ&list=PLy0vVlvCxuKH2U8KrRsOpOSLDtX13xBxo&index=1>
66. Как Пепси покоряло СССР. In: *ART on* [online]. Art-on.ru, ©2011-2015, 22. 04. 2015 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://art-on.ru/rubric/history/85729.html/>
67. STRELJANYJ, Anatolij. Ваши письма. 17 Сентября, 2011. In: *Радио Свобода* [online]. 17. 09. 2011 [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.svoboda.org/a/24325583.html>

ČESKÉ KNIŽNÍ ZDROJE

68. NAVRÁTILOVÁ, Daniela. Odborná ruština: pro řešení VaV projektů se zaměřením na specifické lexikální, gramatické a stylistické výrazové prostředky. Moravská vysoká škola Olomouc, ISBN 978-80-87240-43-4.
69. JANOUCHEK, František. Případ Andrej Sacharov: Korespondence, kontakty a setkání s akademikem Sacharovem. Brno, 1994, ISBN 80-710-8075-6.
70. ŠVANKMAJER, Milan a Vladislav MOULIS. Dějiny Ruska. 4., rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2004, Dějiny států, ISBN 80-7106-658-3.
71. ZUBOV, Andrej Borisovič. Dějiny Ruska 20. století. Praha: Argo, 2015, ISBN 978-80-257-0964-1.
72. KÖSSL, Jiří. Historie olympijských her: hry 22. olympiády Moskva 1980 a jejich význam. Praha, 1979.
73. KROUTIL, František. Moskva olympijská: teze přednášky. Praha: Olympia, 1980.
74. DOBROVODSKÝ, Vladimír. Olympijské hry 1980. Hry 22. olympiády - Moskva. 13. zimní olympijské hry - Lake Placid. Praha: Olympia, 1981.
75. KOLÁŘ, František. Bojkoty olympijských her. In: SLEPIČKOVÁ, Irena a Pavel SLEPIČKA. Sport a politika. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2010, ISBN

978-80-86317-82-3.

76. CÍLEK, Václav a Martin KAŠÍK. Nejistý plamen: průvodce ropným světem. Praha: Dokořán, 2007, ISBN 978-80-7363-122-2.
77. PELEVIN, Viktor Olegovič. Generation P. Praha: Humanitarian Technologies, 2002. Současná ruská literatura (Humanitarian Technologies), ISBN 80-863-9818-8.
78. FILIPOVÁ, Helena. Vladimir Vysockij: Put' od barda k poetu: (stanovlenije i razvitije poetičeskoj sistemy V.S. Vysockogo). Brno: Masarykova univerzita, 2002, ISBN 80-210-2908-0.
79. HEJKO, Mykola a Jana HAVLÍKOVÁ. Asteroid 2374: život a smrt Vladimíra Vysockého. Praha: World Circle Foundation, 1999, ISBN 80-902-7311-4.
80. VLADY, Marina. Vladimír, aneb, Zastavený let. Praha: Albatros, 2005. Albatros Plus, ISBN 80-00-01682-6.
81. ŠIŠKA, Jiří F. Prokletá válka: Afghánistán - moskevský Vietnam aneb Debakl Sovětské armády ve válečném konfliktu v Afghánistánu 1979-1989. Olomouc: Votobia, 1999, ISBN 80-719-8380-2.
82. HYNEK, Nik, Jan EICHLER a Ľubomír MAJERNÍK. Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012, ISBN 978-80-87558-06-5.
83. ŠIŠKA, Jiří F. Bojiště Afghánistán: sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989. Druhé, rozšířené vydání. Cheb: Svět křídel, 2015, ISBN 978-80-87567-72-2.
84. WOODALL, James. John Lennon: dva rebelové - jedna legenda. 2. vyd. Praha: Albatros, 2008. Albatros Plus. ISBN 978-80-00-02107-2.
85. CRAMPTON, Luke, REES, Dafydd a Wellesley MARSH, ed. Lennon. Praha: Slovart, 2010. Music icons. ISBN 978-80-7391-420-2.

RUSKÉ KNIŽNÍ ZDROJE

86. PARFJONOV, Leonid. Namedni 1971 - 1980: Naša era. Moskva: KoLibri, 2009. ISBN 978-5-389-00575-4.
87. SAFONOV, Anatolij Nikolajevič. Vspominaja Vladimira Vysockogo. Moskva: Sovetskaja Rossija, 1989, ISBN 5-268-00829-3.

9 ПРІЛОЖУ

9.1 ОБАЛ КНИГУ «НАМЕДНИ 1971 — 1980. НАША ЭРА»

Zdroj: rozetka.ua

9.2 SVOLENÍ K VYUŽITÍ AUTORSKÉHO OBSAHU

Tabriz Shakhidi | Empire Of Music pr@tabriz.ru

28. 3. 2017, 23:12

Komu: Schramkova@email.cz

✉ Re: Авторские права

Приветствую!

Это некоммерческое использование, поэтому никаких проблем!

Спасибо!

Best regards,

Tabriz Shakhidi

Empire Of Music, founder

+79852267676

+79857742471

On 28 Mar 2017, at 23:56, Lenka Schramková <Schramkova@email.cz> wrote:

Уважаемый Табриз Шахиди!

Обращаюсь к Вам, как эксклюзивному агенту Леонида Парфёнова, с просьбой о разрешении использовать отрывки из программы Леонида Парфёнова «Намедни 1961 — 1991. Наше эра» (конкретно выпуска о 1980 году) для академических целей,

Меня зовут Ленка Шрамкова, я учусь на третьем курсе философского факультета им. Палацкого в городе Оломоуц (Чешская Республика). Для своей бакалаврской работы я выбрала тему: «Возможность использования программы «Намедни 1961 — 1991. Наше эра» при обучении истории России XX века». Я бы хотела в рамках своей работы сделать чешские субтитры к выбранным частям выпуска о 1980 году. Очень бы не хотелось нарушить авторские права и поэтому прошу Вас о разрешении использовать отрывки из данной программы во время защиты моей работы,

С уважением,

Ленка Шрамкова